

Zpráva o naplňování Dekády romské
inkluzí 2005–2015
v roce 2007

OBSAH

ÚVOD.....	4
I. DEKÁDA NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	5
A. ŘÍDÍCÍ STRUKTURY.....	5
B. MEZINÁRODNÍ AKTIVITY.....	6
II. DEKÁDA NA NÁRODNÍ ÚROVNI.....	7
A. KOORDINACE.....	8
B. AKTIVITY KANCELÁŘE RADY VLÁDY.....	8
C. PLNĚNÍ ÚKOLŮ APD V ROCE 2007.....	9
a. VZDĚLÁNÍ.....	9
b. BYDLENÍ.....	27
c. ZAMĚSTNANOST.....	32
d. ZDRAVÍ.....	41
PRŮŘEZOVÁ TÉMATA	
a. BOJ S DISKRIMINACÍ.....	42
b. ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ.....	44
c. SOCIÁLNÍ SOUDRŽNOST.....	46
D. VÝDAJE NA PROGRAM V ROCE 2007.....	47
E. ZAPOJENÍ ROMŮ DO DEKÁDY.....	47
F. ZAPOJENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV DO DEKÁDY.....	48
III. ZÁVĚR.....	50
A. VĚCNÁ DOPORUČENÍ.....	50
a. MONITORING.....	51
i. Vzdělání.....	51
ii. Bydlení.....	51
iii. Zaměstnanost.....	51
b. INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ AKTIVITY.....	52
i. Informování o Dekádě ve vztahu k romským komunitám, nevládním neziskovým organizacím, krajům a obcím.....	52
ii. Informační kampaně bourání předsudků a stereotypů.....	52
B. FINANČNÍ NÁROČNOST PROGRAMU V ROCE 2008.....	53
C. FINANČNÍ NÁROČNOST PROGRAMU V DALŠÍCH LETECH.....	53

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1	Studijní programy veřejných vysokých škol
PŘÍLOHA 2	Přehled výdajů na koordinaci Dekády v roce 2007
PŘÍLOHA 3	Odhad nákladů na koordinaci Dekády v roce 2008
PŘÍLOHA 4	Indikativní odhad nákladů na koordinaci Dekády v roce 2009
PŘÍLOHA 5	Indikativní odhad nákladů na koordinaci Dekády v roce 2010

ÚVOD

Usnesením ze dne 11.dubna 2007 č. 355 vláda schválila Zprávu o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2006 a uložila ministryni pro lidská práva a národnostní menšiny a předsedkyni Rady vlády pro záležitosti romské komunity, MUDr. Džamile Stehlíkové předložit vládě do 31. března 2008 Zprávu o naplňování Dekády romské inkluze 2005–2015 v roce 2007 včetně přehledu výdajů.

Dekáda romské inkluze 2005–2015 (dále jen Dekáda) je mezinárodní iniciativou devíti zemí střední a jihovýchodní Evropy, která spojuje zúčastněné vlády, mezinárodní instituce a romskou občanskou společnost v procesu

(i) zahájení aktivit na posílení sociálního začlenění Romů jako priority regionální a evropské politické agendy;

(ii) výměny zkušeností a vzájemného poučení;

(iii) zapojení Romů do rozhodování, která se jich týkají;

(iv) využití mezinárodních zkušeností a odborných znalostí s cílem urychlit řešení náročných otázek romské integrace a

(v) zvyšování povědomí veřejnosti o situaci Romů prostřednictvím aktivní celospolečenské diskuze.

Cíle Dekády v jednotlivých zemích jsou plněny prostřednictvím národních akčních plánů, v nichž každá země definovala úkoly v oblasti vzdělání, zaměstnanosti, zdravotní péče a bydlení. V následujících letech se bude monitorovat a vyhodnocovat pokrok při plnění těchto cílů. Kromě jednotlivých vlád jsou do iniciativy zapojeny také významné mezinárodní instituce. Účast České republiky v Dekádě schválila vláda usnesením ze dne 26. ledna 2005 č. 136.

Předkládaná Zpráva obsahuje tři části a čtyři přílohy. První část popisuje aktivity uskutečněné v roce 2007 na mezinárodní úrovni. Druhá, obsahově nejrozsáhlejší část, se zabývá aktivitami na národní úrovni, konkrétně plněním cílů a úkolů Akčního plánu Dekády v uplynulém roce. Třetí, závěrečná část, obsahuje doporučení k realizaci Dekády, monitoringu jejího dopadu na romské komunity a návrhy aktivit v roce 2008 (informační strategie, výměna zkušeností, tématické workshopy), včetně odhadu nákladů spojených s jejich realizací a další koordinací celého programu.

Zpráva obsahuje následující přílohy: 1) Studijní programy veřejných vysokých škol, 2) Přehled výdajů na koordinaci Dekády v roce 2007, 3) Odhad nákladů na koordinaci Dekády v roce 2008, 4) Indikativní odhad nákladů na koordinaci Dekády v roce 2009, 5) Indikativní odhad nákladů na koordinaci Dekády v roce 2010.

Zpráva je sestavena především z informací poskytnutých jednotlivými ministerstvy odpovědnými za realizaci Akčního plánu Dekády a Koncepce romské integrace.

I. DEKÁDA NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

A. ŘÍDÍCÍ STRUKTURY

Struktura řízení Dekády na mezinárodní úrovni, kompetence Mezinárodního řídicího výboru (International Steering Committee – ISC), předsedajícího státu a sekretariátu iniciativy jsou upraveny v dokumentu „Terms of Reference“ („Pravidla Dekády“).

Mezinárodní řídicí výbor (dále jen výbor) představuje nejvyšší rozhodovací a koordinační těleso iniciativy na mezinárodní úrovni. Schvaluje mezinárodní priority a plánuje společné aktivity Dekády financované ze společného rozpočtu všech států. Výbor se setkává zpravidla dvakrát ročně. Jeho úkolem je především koordinace aktivit Dekády na mezinárodní úrovni a monitoring naplňování akčních plánů zemí zapojených do Dekády.

Každý ze zúčastněných států Dekády předsedá po dobu jednoho roku Mezinárodnímu řídicímu výboru, koordinuje mezinárodní aktivity Dekády a řídí sekretariát iniciativy. Předsedající stát plní především následující úkoly:

(i) vypracovává a navrhuje pracovní plán priorit na dobu svého předsednického období;

(ii) svolává a řídí setkání Mezinárodního řídicího výboru, mezinárodní konference, semináře a workshopy v souladu pracovním plánem;

(iii) předkládá výroční zprávu o Dekádě Mezinárodnímu řídicímu výboru;

(iv) spolupracuje s mezinárodními organizacemi, donory a občanskou společností v otázce sociální inkluze Romů;

(v) řídí práci sekretariátu Dekády;

(vi) komunikuje se sdělovacími prostředky a informuje je o cílech, aktivitách a výsledcích iniciativy.

Česká republika bude předsedat Dekádě romské inkluze v období od 1. července 2010 do 30. června 2011.

Od 1. července 2006 do 30. června 2007 předsedalo Dekádě Bulharsko. Po dobu svého předsednictví ze Bulharsko zaměřilo na priority vzdělání a zaměstnanost. V rámci jejich naplnění zorganizovalo v květnu 2007 mezinárodní seminář „Výměna příkladů dobré praxe v oblasti zaměstnanosti“. Během Bulharského předsednictví vznikla Řídicí skupina pro Svěrenecký fond Dekády. Bylo iniciováno založení stálého Sekretariátu pro Dekádu. Byl vydán DecadeWatch report a začal proces tvorby jednotných indikátorů.

Předsednictví převzalo 1. července 2007 do 30. června 2008 Maďarsko. Pro období maďarského prezidentství byly stanoveny nové podněty a priority zaměřené na zlepšení a rozšíření spolupráce mezi členskými vládami. Maďarsko má za cíl oslovit nové státy, iniciovat jejich přistoupení k iniciativě, začlenit Dekádu romské inkluze do agendy institucí Evropské unie a věnovat se novým tématům jako jsou například společenská odpovědnost firem, vytvoření Evropské politiky pro Romy, anti-segregační politika ve vzdělávání a bydlení. Maďarsko navázalo na Bulharsko a založilo pracovní skupinu, která má za cíl vypracovat jednotné indikátory pro monitorovací systém Dekády, dále zorganizovalo ve dnech 3.- 6. prosince 2007 společně s Chorvatskem seminář o bydlení. Další seminář v rámci Maďarského předsednictví bude věnován otázkám anti-diskriminace.

Na zasedání Mezinárodního řídicího výboru v listopadu 2005 v Bukurešti rozhodly zúčastněné státy a mezinárodní instituce o zřízení Svěřeneckého fondu více dárců na podporu Dekády romské inkluze („Multi-Donor Trust Fund in Support of the Decade of Roma Inclusion“), jehož záměrem je financovat mezinárodní aktivity a technickou asistenci pro zúčastněné vlády. V roce 2007 se ze Svěřeneckého fondu financovaly mezinárodní workshopy organizované v rámci Bulharského i Maďarského předsednictví, jichž se zúčastnili i zástupci České republiky. Z fondu je také financována technická asistence pracovní skupiny pro vytvoření jednotných indikátorů pro monitorování procesu Dekády.

Do fondu přispěly všechny členské vlády a mezinárodní organizace celkovou částkou 179 970 EUR. Odpovědnost za správu a fungování fondu převzala Světová banka. Ze zdrojů Svěřeneckého fondu mohou čerpat členské státy i neziskové organizace na projekty vedoucí k výměně dobrých zkušeností a získání nových vědomostí.

B. MEZINÁRODNÍ AKTIVITY DEKÁDY

Mezinárodní aktivity Dekády sestávají především z výměny zkušeností a příkladů dobré praxe mezi jednotlivými zeměmi, organizace zasedání výboru, přípravy konferencí, tématických workshopů a prosazování priorit navržených předsedajícím státem a schválených všemi vládami. Plán mezinárodních aktivit Dekády schvaluje Mezinárodní řídicí výbor na návrh předsedajícího státu.

Ve dnech 21. – 23. března se ve Skopje v Makedonii uskutečnila konference Západního Balkánu Dekády romské inkluze s názvem „Pokračující dialog mezi aktéry a výzvy pro implementaci“. Cílem konference bylo přispět k efektivnímu procesu účasti na implementaci Dekády romské inkluze v zemích Západního Balkánu. Konference také měla za cíl zlepšit dialog mezi hráči zapojenými do Dekády v těchto zemích, zaměřovala se speciálně na účast Romských aktivistů a politiků.

Ve dnech 2. – 3. dubna 2007 se v Budapešti konala konference „Reforma vzdělání a začleňování Romů“. Tato konference byla organizována maďarskou vládou v rámci Dekády. Jejím cílem bylo zhodnotit pokrok Dekády během posledních dvou let v začleňování Romů do vzdělávacího systému v zemích Dekády. Konference se zaměřila na současné změny vzdělávacích politik a jejich dopadu na vzdělávání romských dětí.

Ve dnech 14. – 15. dubna 2007 se v Budapešti sešli zástupci romských a pro-romských organizací s cílem zahájit monitoring Dekády tzv. DecadeWatch v devíti zúčastněných zemích.

Ve dnech 10. – 11. května 2007 Bulharsko uspořádalo v Sofii seminář „Výměna příkladů dobré praxe v oblasti zaměstnanosti“, kterého se zúčastnili odborní zástupci vlád a občanské společnosti. Cílem semináře bylo představit projekty v oblasti podporovaného zaměstnávání, rozvoje sociální ekonomiky, pracovní rehabilitace a mikrofinancování zaměřeného na rozvoj drobného podnikání v romských komunitách v jednotlivých zemích Dekády.

Dne 10. června 2007 byl slavnostně otevřen v rámci 52. Benátského Bienále první romský pavilón s názvem „Ztracený ráj“, který představil výstavu prací šestnácti současných romských umělců zastupujících osm Evropských zemí. Ztracený ráj-romský pavilón byl otevřen veřejnosti do 21. listopadu 2007.

Ve dnech 12. - 13. června 2007 se v Sofii uskutečnilo 10. Zasedání mezinárodního řídicího výboru Dekády 2005 - 2015. Cílem zasedání bylo shrnout uplynulé bulharské předsednictví v Dekádě, prezentovat výsledky stínového reportu o realizaci cílů Dekády (DecadeWatch) vypracovaného romskými neziskovými organizacemi v jednotlivých státech Dekády ve spolupráci s Open Society Institut (OSI) a Světovou bankou, a představit priority budoucího maďarského předsednictví. Na konferenci vystoupili zástupci Evropské komise a otevřela se diskuze o zefektivnění využívání finančních prostředků z Evropského sociálního fondu na podporu romské integrace. Konferenci byl přítomen předseda bulharské vlády Sergei Stanishev, předseda OSI George Soros, bulharská ministryně práce a sociální politiky Emilia Maslarová a viceprezident Světové banky Shigeo Katsu.

Ve dnech 1. – 2. října 2007 se v Budapešti uskutečnilo 11. Zasedání mezinárodního řídicího výboru Dekády 2005 – 2015. Cílem zasedání bylo shrnout výstupy od posledního setkání, posoudit výsledky bulharského předsednictví a odsouhlasit priority maďarského předsednictví. Na konferenci vystoupili zástupci Světové banky s příspěvkem o tvorbě indikátorů pro monitoring Dekády a o Svěreneckém fondu. Otevřela se diskuze o společenské odpovědnosti firem a o ustavení orgánů Evropské romské politiky. Konferenci byla přítomna ministryně maďarské vlády pro oblast sociálních záležitostí Monika Lamperth.

Ve dnech 2. – 3. října 2007 Romský vzdělávací fond uspořádal seminář v italských Benátkách na téma „Uchopení budoucnosti: identita, kultura a umělecké vyjádření ve vzdělávání romských dětí“. Tento seminář se dotkl důležitých otázek kultury a uměleckého vyjadřování romských dětí jako možnosti vytvořit pozitivní kulturní identitu. Jeho cílem bylo zvýšit povědomí a připravit průvodce dobrými praxemi, které představují romskou kulturu ve vzdělávacích programech.

Ve dnech 25. října do 25. listopadu 2007 byla otevřena výstava v Galerii Centralis v Budapešti představující fotografie z fotografické soutěže „Chachipe“. Výstava „Chachipe“ byla uspořádána v rámci Dekády romské inkluze Open Society Archivem a Open Society Institute. Organizátoři výstavy hledali fotografie, pomáhající v boji proti vizuálním stereotypům, které jsou spojené s Romy a prezentují Romy a jejich kulturu s citem a umělecky. Záměrem soutěže bylo ukázat Romy jako nedílnou součást jejich širších národních komunit.

Ve dnech 19. – 20. listopadu 2007 se v srbském Bělehradě konala pod záštitou srbské vlády konference „Romské národní strategie – rozvoj, implementace a monitoring“. Zástupci Kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity prezentovali na konferenci své zkušenosti s implementačními postupy v rámci integrace sociálně vyloučených příslušníků romských komunit. Konference byla zároveň pojata jako setkání jednotlivých zemí Dekády romské inkluze.

Ve dnech 2. – 6. prosince 2007 se v příhraničních oblastech Maďarska a Chorvatska konal mezinárodní expertní seminář zaměřený na problematiku bydlení v sociálně vyloučených romských lokalitách. Cílem semináře bylo získat zkušenosti a poznatky z projektů v oblasti bydlení romské menšiny, které byly realizovány za podpory vlád Maďarska a Chorvatska.

II. DEKÁDA NA NÁRODNÍ ÚROVNI

Česká republika oficiálně přistoupila k Dekádě usnesením vlády ze dne 26. ledna 2005 č. 136. Součástí vládního usnesení byl i český **Akční plán Dekády**.

A. KOORDINACE

Národní koordinátorkou pověřenou dohledem nad realizací iniciativy je ministryně vlády ČR MUDr. Džamila Stehlíková. Koordinaci na pracovní úrovni vykonává Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity. Při Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity byl v březnu 2004 vytvořen Výbor pro Dekádu. Výbor spolupracuje a komunikuje se zástupci ministerstev pověřených plněním úkolů Akčního plánu, nevládními neziskovými organizacemi, mezinárodními institucemi a romskou komunitou. Předsedou výboru je národní koordinátorka Dekády. Ostatními členy jsou zástupci ministerstev, vybraní členové Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, zástupci romských neziskových organizací a nadace Open Society Fund (OSF). Výbor se v roce 2007 sešel, aby projednal implementaci jednotlivých cílů a úkolů Akčního plánu pro Dekádu a schválil Zprávu o naplňování Dekády v roce 2006.

B. AKTIVITY KANCELÁŘE RADY VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ KOMUNITY

Rok 2007 se nesl ve znamení přípravy Agentury pro sociální začleňování v romských sociálně vyloučených lokalitách (dále jen Agentura). Většina aktivit Kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity směřovala k vytvoření Agentury, jejíž vznik je jedním z úkolů Akčního plánu Dekády. Cílem agentury je zvýšit provázanost programů sociální integrace, podpory vzdělání a zaměstnanosti na lokální úrovni a vytvoření a otestování integračních metod a postupů ve 12 vybraných pilotních lokalitách.

Předkládaný návrh Agentury byl konzultován se zástupci ministerstev, krajských a obecních samospráv, nestátních neziskových organizací, akademického a podnikatelského sektoru v průběhu tří expertních seminářů s workshopy ve dnech 25. – 26. července, 27. srpna. Celkově se seminářů zúčastnilo přes 200 osob. V rámci veřejné debaty se potvrdilo, že koncept Agentury má své opodstatnění a silnou poptávku ze strany samospráv i nestátních neziskových organizací. Návrh byl také představen na konferencích Svazu měst a obcí v Karlových Varech dne 18. září 2007, Hradci Králové dne 25. září 2007 a v Havířově dne 2. října 2007. Výsledky těchto aktivit přispěly k precizaci výsledného konceptu Agentury.

Ve dnech 29. a 30. 11.2007 realizovalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity dvoudenní seminář, na kterém byly prezentovány příklady dobré praxe v oblasti vzdělávání dětí a žáků z této komunity. Své prezentace představilo dvanáct organizací (mateřské a základní školy, občanská sdružení, církevní instituce, pedagogické fakulty, Liga lidských práv, místopředseda odborné komise při Radě Evropy, Fakulta humanitních studií). Jednotlivé pracovní sekce zpracovaly doporučení, kterých MŠMT využilo při přípravě materiálu Aktualizace koncepce včasné péče.

Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity navázala spolupráci se Světovou bankou při přípravě analýzy příčin nezaměstnanosti Romů v České republice a strategie podpory jejich zaměstnanosti - „Česká republika: Strategie podpory zaměstnanosti Romů“. V období od 3. – 11. října 2007 se uskutečnila místní šetření expertů Světové banky a zástupců Kanceláře na relevantních institucích (MPSV, MŠMT, Úřady práce) a v několika sociálně vyloučených lokalitách. Na základě výstupů z těchto šetření byl pak určen rozsah a obsah navrhované zprávy. Analýza bude realizovaná v rámci technické asistence Světové banky vládě ČR v termínu od listopadu 2007 do června 2008. Analýza se bude opírat o terénní výzkum, který bude shromažďovat data z následujících oblastí: (i) efektivita úřadů práce a jejich schopnost řešit problematiku dlouhodobě nezaměstnaných a sociálně izolovaných osob, zejména Romů; (ii) překážky na straně pracovní poptávky (nezaměstnaní, respektive potenciální zaměstnanci) a (iii) překážky na straně pracovní nabídky (zaměstnavatelé). Analýzu bude zpracovávat tým expertů Světové banky a někteří odborníci z ČR. Po pracovní linii byla také dohodnuta spolupráce s MPSV (Správa služeb zaměstnanosti a Odbor sociální politiky) při přípravě, připomínkování a využití analýzy.

C. PLNĚNÍ ÚKOLŮ AKČNÍHO PLÁNU DEKÁDY V ROCE **2007**

a. VZDĚLÁNÍ

Usnesením ze dne 11. 4. 2007 č. 355 uložila vláda České republiky ministryni školství, mládeže a tělovýchovy i nadále naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 v roce 2007. V rámci Akčního plánu v části vzdělávání jde o naplňování níže uvedených úkolů:

1. vytvoření komplexního systému předškolní péče pro socio-kulturně znevýhodněné skupiny
2. zavedení mechanismů pro přístup ke vzdělání (bezplatná docházka v posledním roce mateřské školy) a jejich zapracování do školského zákona;
3. podpora revize financování škol normativy;
4. projednat s reprezentací vysokých škol mechanismus podpory romských studentů na vysokých školách;
5. podpora vzniku vzdělávací agentury pro lokální politiky a statutární zástupce škol;
6. zvýšení způsobilosti učitelů v oblasti multikulturního vzdělávání.

K jednotlivým cílům jsou definovány indikátory měřitelnosti. Jedná se o následující statistické údaje a indikátory:

1. úspěšnost sociálně znevýhodněných dětí na základní škole;
2. počet přípravných tříd a asistentů pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, počet dětí navštěvujících tyto třídy v roce 2007, vliv přípravných tříd na schopnost těchto dětí zvládat učivo na základní škole;
3. počet sociálně znevýhodněných dětí zahrnutých do hlavního vzdělávacího proudu v roce 2007;

4. počet podpořených studentů na vysokých školách, počet studentů, kteří ukončili studium, využití finanční prostředky v roce 2007, závěry ze specifických programů VŠ na podporu romských studentů;
5. počet seminářů a jejich účastníků v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, využití poznatků získaných na těchto seminářích v praxi.

Zpráva v oblasti vzdělávání doporučila, aby Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím svých přímo řízených organizací od roku 2007 každoročně sledovalo úspěšnost přípravy dětí se sociálním znevýhodněním (podle § 16, odst. 4, písmeno a) školského zákona) v předškolním vzdělávání v souladu s Konceptí včasné péče a způsob, jímž se školy snaží vyrovnávat znevýhodnění těchto žáků a zohlednit jejich vzdělávací potřeby a možnosti (v souladu s § 2 (písmeno b) a § 16 školského zákona). Zpráva také doporučila, aby MŠMT ČR každoročně vypracovalo alespoň jednu tematickou zprávu v širším souladu s indikátory měřitelnosti cílů Akčního plánu Dekády po celou dobu trvání Dekády do roku 2015. Dále navrhla, aby v roce 2007 MŠMT vypracovalo analýzu možnosti desegregace romských žáků (včetně prevence segregace nových budoucích žáků) z etnicky homogenních tzv. „komunitních škol“ do škol hlavního proudu. Navrhla také, aby v roce 2007 vypracovalo ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity definici sociálního znevýhodnění. A v návaznosti na tuto definici navrhlo v roce 2008 změnu právních předpisů v oblasti financování krajských normativů tak, aby byly stanoveny příplatky k normativu na děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním.

Navzdory skutečnosti, že zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, stanovuje okruh dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním (dále jen „žáků“) a zařazuje je do kategorie dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a Rámcový vzdělávací program pro základní a předškolní vzdělávání rozpracovává podmínky jejich vzdělávání, **stávající vymezení sociálního znevýhodnění není pro účely vzdělávání dostatečné.** Stávající právní vymezení kategorie žáků sociálního znevýhodnění je založeno spíše na charakteristice jejich životní situace, nikoli na tom, jaké má tato životní situace důsledky pro vzdělávání, jak tyto důsledky zohledňovat při vzdělávání, jak je překonat a podpořit úspěšnost vzdělávání uvedené kategorie žáků. Stále častěji se proto ukazuje, že stávající definice sociálního znevýhodnění nekoresponduje s potřebami romských dětí.

ÚKOL 1

Vytvoření komplexního systému předškolní péče pro sociálně znevýhodněné skupiny

Průběžně plněno

MŠMT zpracovalo a předložilo k projednání vládě **Koncepci projektu včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí (dále jen „Koncepce“)**, kterou vláda usnesením ze dne 11. května 2005 č. 564 přijala. Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy bylo uloženo na základě tohoto usnesení průběžně:

- ve spolupráci s resorty MPSV a MZ ČR průběžně koordinovat činnost jednotlivých institucí, které o děti pečují, aby se vytvářely společné sociální a pedagogicko-

psychologické diagnózy problémů dětí z rizikového prostředí, včetně prostředí znevýhodňujícího sociálně a sociokulturně a průběžně realizovat společné programy a opatření, které budou působit na rodiče těchto dětí, aby převzali větší zodpovědnost za rozvoj svých dětí;

- průběžně zabezpečit programy a opatření v oblasti počátečního a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, kteří působí v předškolním vzdělávání dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v období od tří let dítěte do nástupu do povinné školní docházky;
- realizovat programy a opatření zaměřené na zvýšení počtu dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, které budou absolvovat předškolní vzdělávání v mateřských školách nebo v přípravných třídách základní školy pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí;
- realizovat programy zaměřené na pilotní ověřování projektů včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí se zaměřením na vytvoření středisek včasné péče při MŠ nebo ZŠ zřizujících přípravné třídy základní školy;
- vytvořit a realizovat pobytové kurzy pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky;
- realizovat prezenční dlouhodobé kurzy pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky;
- předat vládě do 28. března 2008 zprávu o výsledcích opatřeních vyplývajících z této Koncepce.

Cílem Koncepce je zejména zvyšování počtu romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu a zlepšení jejich školní úspěšnosti a v neposlední řadě tím poskytnout rodině, dítěti i společnosti předpoklady k sociální integraci. Programy a opatření včasné péče mají být poskytovány tak, aby přispívaly ke zvyšování vývojové úrovně dítěte a poskytovaly příležitost ke společnému pobytu dětí z majoritní společnosti a dětí z odlišného sociokulturního prostředí.

K realizaci koncepce jsou využívány zejména následující postupy:

1. Přípravné třídy základní školy pro děti ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí - Zřizování a provozování těchto tříd je však provázáno řadou nejasností, zejména šlo o problémy spojené s tvorbou školních vzdělávacích programů na základních školách, týkající se přípravných tříd základní školy. **Vhledem k tomu bylo potřeba na základě dosavadních zkušeností škol a jejich analýzy zpracovat metodický materiál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v přípravných třídách základních škol.** Tohoto úkolu se v roce 2007 zhostil Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Na základě této analýzy byly vytipovány konkrétní poznámky a doporučení pro pedagogické pracovníky, jak postupovat při tvorbě vzdělávacího programu přípravné třídy základní školy.

Statistické údaje vztahující se k počtu přípravných tříd základní školy pro školní rok 2007/2008 a počtu dětí v nich jsou uvedeny dle stavu k 30. 9. 2007. **Počet přípravných tříd základní školy v tomto školním roce činil 164.** Z toho 101 tříd bylo zřízeno na běžných základních školách a naopak 48 v základních školách pro děti se speciálními vzdělávacími

potřebami. V těchto přípravných třídách základní školy se vzdělávalo **celkem 1 929 dětí**. Počet přípravných tříd základní školy ve školním roce 2006/2007 činil 146, z toho počtu bylo 102 zřízeno na běžných základních školách, 44 pak ve školách speciálních a vzdělávalo se v nich 1 713 dětí. Ve srovnání s minulým školním rokem tedy došlo k výraznému vzrůstu počtu přípravných tříd a dětí zároveň.

2. Kurikulární reforma - Umožňuje mateřským školám vytvářet pro předškolní vzdělávání školní vzdělávací programy, které mohou pružně reagovat na potřeby dětí. Snahou pedagoga by stejně jako v případě vzdělávání dětí, které speciální vzdělávací potřeby nemají, mělo být vytvoření optimálních podmínek k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti. Pedagog by měl zajišťovat tyto podmínky s ohledem na vývojová a osobnostní specifika těchto dětí a měl by být vzdělán v oblasti speciální pedagogiky. Vzdělávání dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, dětí s oslabeným rodinným zázemím, či dětí, které pocházejí z jazykově odlišného prostředí a které nemluví jazykem, v němž probíhá vzdělávání, se uskutečňuje podle požadavků daných RVP PV. Snížená sociální adaptabilita těchto dětí či zvýšená potřeba výchovy a vzdělávání v některé oblasti vyžaduje úpravu vzdělávacího obsahu i podmínek vzdělávání. V mateřské škole jsou uplatňovány speciální vzdělávací metody umožňující diagnostiku a rozvojovou stimulaci dětí.

Od roku 2006 funguje na webových stránkách Výzkumného ústavu pedagogického v Praze Metodický portál pro podporu implementace Rámcových vzdělávacích programů mimo jiné i pro předškolní vzdělávání. Schválením školského zákona a RVP PV do praxe mateřských škol vzniká těmto školám povinnost vypracovat si vlastní program a začít podle něj pracovat. Projekt Výzkumného ústavu pedagogického v Praze zprostředkovává dosavadní zkušenosti mateřských škol, připravuje teoretické vstupy, praktické náměty pro výuku i konkrétní odpovědi na dotazy učitelů. Na tomto portálu bude zohledněna i problematika vzdělávání minorit včetně příkladů dobré praxe i v oblasti vzdělávání Romů.

3. Projekty zaměřené na :

- vzdělávací aktivity pro děti a rodiče zaměřené na předškolní přípravu dětí,
- podporu zvýšení účasti romských dětí v předškolním vzdělávání,
- podporu metod a forem práce zvyšujících efektivitu předškolního vzdělávání romských dětí,
- podporu dalšího vzdělávání pedagogů a asistentů pracujících s romskými dětmi v předškolním věku ve využívání efektivních metod vzdělávání romských dětí,
- podporu aktivit zvyšujících šanci romských dětí na úspěšné zahájení školní docházky,
- podporu aktivit směřujících k zapojení rodiny do předškolního vzdělávání dětí, aktivit vytvářejících podmínky pro zvyšování informovanosti rodičů v oblasti předškolního vzdělávání,
- podporu doprovodných aktivit základních škol podporujících romské děti při překonávání obtíží v průběhu povinné školní docházky,
- vytváření ucelených vzdělávacích a integračních projektů v oblasti předškolní přípravy romských dětí.

Tato podtémata, která byla zahrnuta do tematického okruhu *Předškolní příprava romských dětí*, byla součástí vyhlášení I. a II. a III. kola výběrového dotačního řízení *Program MŠMT na podporu integrace romské komunity pro rok 2007*. V roce 2007 byly vyčleněny na tento program finanční prostředky ve výši 4 138 000 Kč. Pro srovnání v roce 2007 bylo vyčleněno 2 650 000 Kč.

Tabulka č. 1

Přehled finančních prostředků v roce 2007, které byly vyčleněny na realizaci předškolní přípravy romských dětí v jednotlivých krajích v rámci Programu MŠMT na podporu integrace romské komunity.

(a) Kraj	(b) Celkem schválená částka (v Kč)
Jihočeský	75 000
Jihomoravský	204 000
Královéhradecký	388 000
Liberecký	345 000
Moravskoslezský	949 000
Olomoucký	583 000
Pardubický	220 000
Plzeňský	390 000
Praha	100 000
Středočeský	124 000
Ústecký	160 000
Vysočina	250 000
Zlínský	350 000
(i) Celkem	4 138 000

4. Systémový projekt SIM¹ – Střediska integrace menšin (Rozvoj poradenství, vzdělávání a podpůrných služeb pro žáky se sociálním znevýhodněním)

Tento projekt je realizován v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, Opatření 3.3.1 *Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů vzdělávání* a zaměřuje se na vytvoření podpůrného systému péče o děti a mládež ze socio-kulturně znevýhodňujícího a kulturně odlišného prostředí, zejména pak Romů. Projekt se orientuje na možnosti jejich integrace do společnosti, na průběh jejich vzdělávání, na poskytování sociálního a pedagogicko-psychologického poradenství, na různé typy podpůrných služeb včetně včasné péče.

Včasná péče ve Střediscích integrace menšin se zaměřuje na práci s matkami a dětmi v období předškolní výchovy, na přípravu na vstup do školy, specifikaci vzdělávacích potřeb při zahájení vzdělávání ve vztahu k individualitě dětí a v kontextu jejich kulturní odlišnosti a aktuální sociální situace. Ve vztahu k matkám se péče orientuje na podporu a posílení jejich výchovných a sociálních dovedností. Charakter práce s rodinou, s matkami, vyžaduje vedle odborných kompetencí zejména schopnost pracovníků SIM získávat si důvěru v komunitách, se kterými pracují.

Pracovníci středisek SIM se podílejí na ověřování řady důležitých diagnostických nástrojů a to jak verbálních, tak nonverbálních, případně projektivních technik.

Za rok činnosti Střediska integrace menšin zajišťují pravidelnou skupinovou včasnou péči již ve 22 místech České republiky. Další, většinou jednorázové aktivity jsou zařazovány nepravidelně, zejména o prázdninách a poskytují tak dětem i jejich rodinám efektivní trávení volného času doplněné o vzdělávací prvky.

¹ Střediska integrace menšin vznikla v pěti krajích (Středočeský, Jihomoravský, Olomoucký, Ústecký, Moravskoslezský)

Služby, které jsou ve střediscích poskytované, mají charakter služeb jak individuálních, tak skupinových.

Monitoring

Dle stávajících předpisů je učitel přípravné třídy základní školy povinen vypracovat na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu předškolní přípravy dítěte v daném školním roce. Vzhledem k tomu, že pedagog, který pracuje v přípravné třídě základní školy a jehož úkolem je vyrovnávat nedostatky ve vývoji a učení dítěte, se neobejde bez vhodného diagnostického nástroje, byl vytvořen ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým Praha a učitelů přípravných tříd základní školy **diagnostický arch**, který umožňuje pedagogovi spolehlivěji rozpoznat vzdělávací potřeby a možnosti dítěte, průběžně sledovat a hodnotit, jak vzdělávání probíhá a dle toho pak připravovat vzdělávací program. Záznamový arch se týká hodnocení deseti základních dovedností, které jsou obecně považovány za zvláště důležité pro systematickou vzdělávací práci, pro osvojení trivia i pro uspokojivý život dítěte ve školním prostředí.

Výzkumný ústav pedagogický Praha realizoval rovněž v roce 2007 projekt – Metodika ke sledování a hodnocení individuálního rozvoje dítěte a jeho individuálních vzdělávacích pokroků v podmínkách předškolního vzdělávání. Projekt byl další etapou řešeného projektu v roce 2006, jehož cílem bylo ověřit návrh metodiky sloužící ke sledování a hodnocení rozvojových a vzdělávacích pokroků dětí v praxi a dle výsledků ověřování se ukázalo, že je třeba více posílit reflexní rovinu hodnocení, proto byly navrženy ještě potřebné úpravy.

Výsledky dosavadních opatření zaměřených na realizaci Koncepce se projevují v dlouhodobém horizontu a jsou zatím těžko měřitelné. Z údajů předávaných ze školních matrik a z dokumentace škol v souladu s vyhláškou č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), nelze však objektivně zjistit počet dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním. Školy tento údaj mohou zaznamenávat, pokud jí ho poskytne zákonný zástupce dítěte nebo zletilý žák či student.

Vzhledem k výše uvedenému nejsou dosud známé statistické údaje vztahující se ke školní úspěšnosti dětí se sociálním znevýhodněním, které absolvovaly některý z realizovaných programů a dále není v této chvíli ani možné zjistit, v jakém typu školy tyto děti zahájily povinnou školní docházku, a jaká je jejich školní úspěšnost v prvních třech letech povinné školní docházky.

České školní inspekci byla v roce 2007 na rok 2008 mimo jiné zadána tematická inspekční činnost, která bude zaměřena na zjištění a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků předškolního vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí v přípravných třídách základní školy. Výstupní zpráva by měla obsahovat i vyhodnocení efektivnosti přípravných tříd základní školy.

ÚKOL 2

Zavedení mechanismů pro přístup ke vzdělávání (bezplatná docházka v posledním roce MŠ) a jejich zapracování do školského zákona

Splněno

Dne 1. ledna 2005 vstoupil v účinnost zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který deklaruje rovný přístup všech osob ke vzdělávání a respektování individuálních potřeb jednotlivců při vzdělávání. Zákon obsahuje speciální ustanovení ke vzdělávání národnostních menšin, vyučování náboženství, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i vzdělávání žáků mimořádně nadaných.

K předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. V § 123, odst. 2 výše uvedeného zákona se uvádí, že vzdělání v posledním ročníku mateřské školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí a v přípravné třídě základní školy se poskytuje bezúplatně².

ÚKOL 3

Podpora revize financování škol normativy

Průběžně plněno

Stávající legislativa neumožňuje upravit příplatky k normativu na děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním.

Na druhé straně však školský zákon umožňuje také poskytovat finanční prostředky státního rozpočtu na činnost škol mimo soustavu normativů, a to v souladu s § 163 odst. 1, podle něhož se financují pokusná ověřování a rozvojové programy ve vzdělávání. Proto Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vyhlásilo rozvojový program ve vzdělávání na „*Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním na rok 2007*“.

Program byl určen těm školám, kde je již asistent pedagoga zřízen a školám, které mají zájem asistenta pedagoga nově ustanovit. Cílovou skupinou programu se stali pouze asistenti pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Při administraci programu byla nutná spolupráce s odborem školství krajských úřadů, který žádosti z jednotlivých škol sumarizoval. V požadavku MŠMT bylo uvedeno, že: „*V případě většího počtu nových žádostí o asistenta pedagoga měl krajský úřad rozhodnout, které školy zahrne do souhrnné tabulky, aby byl naplněn požadavek maximálního nárůstu 20 % počtu stávajících asistentů pedagoga v daném kraji (v případě Ústeckého a Karlovarského kraje se jednalo o 40%).*“

Finanční prostředky na asistenty pedagoga byly určeny na náklady vzniklé v kalendářním roce 2007 vyplývající právnické osobě z pracovněprávního vztahu s asistentem pedagoga, zejména na platy, náhrady platů, nebo mzdy a náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění a na

² Žákům prvních ročníků základního vzdělávání a dětem zařazeným do přípravných tříd základních škol jsou rovněž na základě vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky v § 6, odst. 1 poskytovány zdarma, učebnice, dále učební texty a školní potřeby v hodnotě 200 Kč na dítě za jeden školní rok.

přiděly do fondu kulturních a sociálních potřeb a na krytí těchto nákladů, které již byly právníkem osobou uhrazeny. Vycházelo se z platového tarifu dle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 330/2003 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, a to bez ohledu na právní formu právníké osoby vykonávající činnost školy. Od ledna 2006 byly uvedené platové tarify navýšeny přibližně o 5 %.

Po komplexním posouzení úplnosti žádostí a kontrole formálních náležitostí byla rozdělena dotace na 351 míst asistentů pedagoga ve výši 75 107 459 Kč ve školách zřizovaných obcemi, krajem či svazkem obcí a pro 13 míst asistentů pedagoga ve školách zřizovaných ministerstvem, registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi ve výši 2 841 690 Kč.

V dubnu 2007 proběhlo v souvislosti s naléhavou potřebou koncepčního řešení financování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním jednání na Ministerstvu práce a sociálních věcí o možnosti spolupráce orgánů sociálně právní ochrany dětí při městských a obecních úřadech při identifikaci dětí „sociálně znevýhodněných“. Bylo dohodnuto, že orgány sociálně-právní ochrany dětí budou s resortem školství v této oblasti spolupracovat. Tuto spolupráci je však nutno promítnout do stávajících právních předpisů.

V návaznosti na výše uvedené byl zpracován návrh materiálu – Pedagogická východiska pro koncepci financování vzdělávacích potřeb dětí, žáků studentů se sociálním znevýhodněním. Východiskem zpracování předloženého materiálu do porady vedení se primárně stal pedagogický a věcný rozbor podmínek vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním s ohledem na vymezení kategorie žáků se sociálním znevýhodněním v platných právních předpisech, dále pak reflexe vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním a možnosti jejich uspokojování v rámci kurikulární reformy.

Při zpracování byly též využity materiály poskytnuté Ministerstva školství Bádenska – Vírtemberska (sociálně pedagogická diagnóza – pracovní pomůcka pro určování výchovných potřeb). Vzhledem k citlivosti problematiky bylo při zpracování návrhů koncepčního řešení přihlédnuto rovněž k závěrům Rozsudku velkého Senátu Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ze dne 13. listopadu 2007 ve věci D.H. a ostatní proti České republice. (viz. kapitola *Boj s diskriminací* – str. 42 Zprávy).

Materiál, který zatím nebyl zveřejněn, je jedním z prvních pokusů o systémové řešení uspokojování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním, prošel vnitřním připomínkovým řízením Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V první polovině roku 2008 budou návrhy projednány se zainteresovanými vládními a nevládními organizacemi na samostatném semináři. Na základě výstupů z tohoto jednání bude připraven finální návrh řešení, který bude předložen vedení ministerstva. Rádi bychom rovněž využili i výstupů z jednání např. Ligy komunitních škol, Ligy lidských práv či výstupů ze Zprávy Výzkumného ústavu pedagogického Praha, která se zaměřila na vybrané okruhy otázek k problematice sociálního znevýhodnění z hlediska mezinárodního srovnání (Velká Británie, Irsko, Finsko, Švédsko, Holandsko, Slovensko, Španělsko).

Odbor metodiky financování a rozpisu finančních prostředků zpracoval za tímto účelem ekonomicko-právní studii možných změn ve financování vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním s ohledem na jejich inkluzi do hlavního vzdělávacího proudu. Z analýzy vyplývá, že zavedení jakéhokoliv systému financování zohledňující specifické vzdělávací potřeby žáků se sociálním znevýhodněním bude mít nesporně za následek zvýšené nároky na rozpočtové zdroje MŠMT.

ÚKOL 4

Projednat s reprezentací vysokých škol mechanismus podpory

romských studentů na vysokých školách

Průběžně plněno

Podle ustanovení § 18 odst. 3 zákona o vysokých školách má nárok na dotaci, popř. může dotaci ze státního rozpočtu získat jen veřejná vysoká škola, nikoliv její student.

Uvedená oblast je rovněž řešena prostřednictvím Rozvojových programů veřejných vysokých škol, resp. programu na podporu zdravotně handicapovaných studentů a uchazečů ze znevýhodněných sociálních skupin. Jednotlivé veřejné vysoké školy měly i v roce 2007 možnost zaměřit své projekty na integraci zdravotně handicapovaných studentů do studia a vyrovnávání příležitostí přístupu ke studiu uchazečů z různě znevýhodněných sociálních skupin nebo na podporu celoživotního vzdělávání umožňující uplatnění těchto skupin ve společnosti.

Monitoring

Na základě usnesení vlády České republiky ze dne 10. června 2004 č. 607 požádalo MŠMT rektory všech vysokých škol o sdělení, kolik romských studentů bylo přijato do prvního ročníku studia v akademickém roce 2004/2005 a kolik jich studuje ve vyšších ročnících na konkrétních vysokých školách. Bylo zjištěno, že zhruba 51 romských studentů studuje na veřejných vysokých školách a zhruba 13 romských studentů na soukromých vysokých školách. Údaje, které však MŠMT získalo, neměly příslušnou vypovídací hodnotu. Většina škol uváděla, že ve svých databázích nesledují národnost uchazečů o studium ani národnost studentů a to především v souvislosti s těmito skutečnostmi:

- Na přihlášce ke studiu není uchazeč povinen vyplňovat údaj o své národnosti, neboť jde o údaj osobního charakteru a jeho uvedení je podmíněno souhlasem uchazeče. Pokud uchazeči použili formulář přihlášky SEVT, není zde položka národnost již vůbec uvedena.
- V případě stávajících studentů respektují pokyny pro sběr dat v matrice SIMS, kdy byl s odkazem na zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů s okamžitou platností zrušen obsah položky č. 14 – Národnost a obsah položky byl následně vymazán také z matriky SIMS. Při posílání dat do sběru musí být položka tudíž prázdná.

Tento postup odpovídá i výsledku kontroly Úřadu pro ochranu osobních údajů na Univerzitě Karlově. Z výše uvedených důvodů MŠMT již nezjišťuje, kolik romských studentů bylo přijato do prvního ročníku a kolik jich studuje ve vyšších ročnících na konkrétních vysokých školách. **Indikátor měřitelnosti, který je stanovený akčním plánem, tj. počet podpořených studentů, předložení výroční zprávy programu (využití finančních prostředků; počet studentů, kteří ukončili studium po 5 letech programu) nelze tedy objektivně stanovit.** Můžeme pouze konstatovat, že v roce 2007 bylo soukromým vysokým školám poskytnuto 259 sociálních stipendií v celkové výši 3. 305 000 Kč. Délka vyplácení sociálního stipendia byla různá v rozsahu 1 až 10 měsíců. Celkem bylo proplaceno stipendium za 2.040 měsíců, průměrná doba vyplácení jednomu studentovi byla 7,9 měsíců a průměrná částka 12.760 Kč. Naopak veřejné vysoké školy poskytly 18.675 sociálních stipendií v celkové výši 112 014 Kč. Délka vyplácení sociálního stipendia byla různá v rozsahu 1 až 10 měsíců. Celkem bylo proplaceno sociální stipendium za 69 144 měsíců, průměrná doba vyplácení jednomu studentovi byla 3,7 měsíců a průměrná částka 5.998 Kč.

Výroční zpráva o činnosti vysokých škol za rok 2007 bude zveřejněna až na podzim 2008. Pro výroční zprávu o činnosti vysokých škol za rok 2007 byla vysokým školám doporučena rámcová osnova tak, aby korespondovala s osnovou dlouhodobého záměru v oblasti vysokého školství. Osnova výroční zprávy je členěna do 7 kapitol. Ke každé kapitole tj. i ke kapitole „Kvalita a kultura akademického života“ (sociální záležitosti studentů a zaměstnanců, znevýhodněné skupiny uchazečů/studentů na vysokých školách apod.) vypracuje každá vysoká škola stručný komentář, který by měl shrnout zejména naplňování výše uvedeného záměru v dané oblasti.

Alespoň částečnou představu o počtu romských studentů na vysokých školách v roce 2007 si lze vytvořit na základě údaje o.s. Athinganoi, sdružení, které má v databázi asi **50 romských studentů na českých vysokých školách**. Jedná se např. o studenty Univerzity Karlovy v Praze (FFUK, LFUK, PeDF UK), Masarykovy univerzity v Brně, ÚJEP Ústí nad Labem, Univerzita Hradec Králové, Ostravská univerzita (Ekonomie a právo v podnikání), Vysoká škola politických a společenských věd v Kolíně či Anglo-Americká vysoká škola. Skutečný počet romských studentů je pravděpodobně vyšší, dle odhadu o.s. Athinganoi je to minimálně 70 až 80 osob.

ÚKOL 5

Podpora vzniku vzdělávací agentury

Průběžně plněno

V průběhu roku 2007 iniciovala Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity vznik vládní Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách. Koncept Agentury vznikl v úzké spolupráci představitelů státní správy, krajských a místních samospráv, zástupců romské komunity, podnikatelské sféry, expertů na romskou problematiku, zástupců ministerstev, neziskového sektoru, členů Rady vlády pro záležitosti romské komunity, zástupců Svazu měst a obcí a Asociace krajů. Usnesením vlády ze dne 23. ledna 2008 č. 85 byla vytvořena Agentura jako Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách Úřadu vlády ČR.

Během přípravného procesu se nepodařilo dostatečně provázat spolupráci Agentury s operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Pro dosažení úspěchu bude je zásadní úzká spolupráce s MŠMT a jím přímo řízenými organizacemi napomáhat implementaci národních strategií a čerpání finančních prostředků z EU v oblasti vzdělávání romských dětí a žáků na lokální úrovni ve 12 lokalitách vybraných v pilotní fázi fungování Agentury. Zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se stali členy nově ustaveného Monitorovacího výboru Agentury.

ÚKOL 6

Projednat s reprezentací vysokých škol

a) možnosti uzpůsobení vzdělávacích programů fakult vzdělávajících učitele s jasným zřetelem na průřezové téma multikulturality (úkol pro akreditační komisi),

b) možnost přizpůsobení dalšího vzdělávání vysokoškolských pedagogů

**fakult vzdělávajících učitele ke změnám v kurikulu,
c) definování problémů u školení v rámci dalšího vzdělávání
pedagogických pracovníků (a na základě této definice pak vytvoření
konkrétních školení se zřetelem na multikulturu)**

Průběžně plněno

1. Studijní programy veřejných vysokých škol - Pedagogické fakulty vysokých škol nabízí akreditované studijní programy (bakalářské, navazující magisterské, magisterské i doktorské) i programy celoživotního vzdělávání (resp. učení) se studijními moduly, které připravují pedagogické pracovníky (učitele a vychovatele) pro práci s dětmi, žáky, studenty i dalšími osobami ze sociálně znevýhodněného prostředí, včetně práce s romskými studenty vysokých škol. Jedná se například o následující programy: speciální pedagogika, vychovatelství, sociální práce, prevence sociálně patologických jevů. (viz. Příloha č. 1)

2. Fakulty vysokých škol realizovaly v roce 2007 např. následující výzkumné aktivity napomáhající integraci Romů do majoritní společnosti:

A. Projekty vysokých škol řešené s dotační podporou skupiny III. MŠMT v rámci rozvojových programů vysokých škol s přesahem do předmětné oblasti

Každá veřejná vysoká škola může předložením projektu v rámci specificky zaměřeného rozvojového programu požádat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy o dotaci ze státního rozpočtu na řadu aktivit, které ulehčí studium studentům vysokých škol ze znevýhodněných sociálních skupin (včetně studentů vysokých škol hlásících se k romské národnosti):

- o dotaci na pořízení učebnic, studijní literatury, učebních pomůcek pro své knihovny (a tyto pak půjčovat přednostně těm sociálně znevýhodněným romským studentům, kteří si je koupit nemohou);
- o dotaci na posílení stipendií, přiznávaných vysokou školou sociálně znevýhodněným studentům v souladu se stipendijním řádem v případě tíživé sociální situace (jednorázově i opakovaně);
- o dotaci na studijní, sociální, psychologické aj. poradenství těmto studentům;
- o dotaci na ochranné pomůcky, zakoupené pro vysokou školu a zapůjčované těmto studentům atd.;

Finanční dotace vysokým školám na podporu sociálně znevýhodněných studentů (včetně romských studentů) podporuje motivaci vysokých škol k pomoci překonávání těch překážek ve studiu, které jsou pro studenty romské národnosti i pro studenty jiných národnostních menšin specifické. Rozsah těchto dotovaných aktivit přitom, pochopitelně, závisí na aktuálně disponibilních finančních prostředcích.

V rámci rozvojových programů vysokých škol získaly v roce 2007 finanční podporu např. následující projekty:

- projekt České zemědělské univerzity v Praze „Kurzy speciálních pedagogických komunikačních kompetencí pro učitele a administrativu působící v prostředí s handicapovanými studenty“ (řešitel: Prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dotace: 600 tis. Kč);
- projekt Univerzity Hradec Králové „Poradenské centrum UHK a podpora studentů se specifickými vzdělávacími potřebami“ (řešitel: doc. PhDr. I. Jedličková, CSc., dotace: 300 tis. Kč);
- projekt rektorátu Univerzity Karlovy v Praze „Podpora studentů se speciálními potřebami na UK“ (řešitel: PhDr. Hana Ulrychová, dotace 11 311 tis. Kč);
- projekt Vysokého učení technického v Brně „Podpora rovných příležitostí pro vstup a studium na vysoké škole včetně rozvoje poradenských služeb na VUT“ (řešitel: Prof. Ing. arch. A. Nový, CSc., dotace: 1 150 tis. Kč);

B. Projekty úspěšné v roce 2007 ve výběrovém řízení Fondu rozvoje vysokých škol s přesahem do předmětné oblasti

Ve výběrovém řízení Fondu rozvoje vysokých škol získal dotační podporu ve výši 84 tis. Kč projekt Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze „Multimediální podpora předmětu *Komunikace mezi kulturami*“ (řešitel: Kovářová), dotační podporu ve výši 106 tis. Kč získal projekt Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích „*Obchod s lidmi jako závažné porušení lidských práv*“ (řešitel: Ročňová), dotační podporu ve výši 55 tis. Kč získal projekt Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě „*Hudebně – romistická mediotéka – klíčový předpoklad iniciace profilujících doplňujících disciplín*“ (řešitel: Ševčíková), dotační podporu ve výši 29 tis. Kč získal projekt Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci „*Prohlubování odborných kompetencí studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci se zaměřením na moderní trendy v oblasti přístupu k osobám se speciálními potřebami*“ (řešitel: Kozáková).

C. Vzdělávací programy Národního institutu pro další vzdělávání (dále jen „NIDV“) zaměřené na zvýšení způsobilosti učitelů v oblasti multikulturního vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

V roce 2007 NIDV zpracovalo analýzu Vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků, která v první řadě řešila praktické potřeby českých učitelů ve vztahu k jejich dalšímu vzdělávání. Tentokrát se jejich zájem soustředil na vybraná témata oblastí, které jsou známé jako další vládní priority. Důvod, proč stál výzkum vzdělávacích potřeb v této oblasti chronologicky na prvním místě, spočíval v dlouhodobě slabší odezvě učitelů na daná témata a snaze tuto situaci změnit. Nepřináší vyčerpávající výčet oblastí, nýbrž se detailně zaměřil pouze na oblasti sociálně patologických jevů, multikulturní výchovy a mediální výchovy. Profily jednotlivých vzdělávacích podoblastí byly stěžejní částí této analýzy. Jsou prezentovány ve formě metodických listů, které popisují cílové skupiny a optimální vlastnosti vzdělávacích programů, tak aby usnadňovaly potenciální strategická rozhodnutí v následujících letech založená na empirických faktech.

3. NIDV nabízelo v roce 2007 pedagogickým pracovníkům několik seminářů. Jednalo se vždy o více seminářů na jedno téma.

- *Rovnost šancí ve výchově předškolních dětí a dětí mladšího školního věku*

Seminář byl zaměřen na problémy: Co ovlivňuje přístup člověka k odlišnosti druhého. Jak se mění u dětí pojetí odlišností. Zvláštní význam předškolního a mladšího školního věku pro rozvoj tolerance. Role dospělých-náhled na vlastní postoje, rozvíjet otevřenost vůči dětem, které jsou odlišné. Role vrstevníků-jak podpořit pomocí poznatků sociální psychologie vzájemné přijetí. Rovnost šancí jako příležitost pro dítě, které je pro prostředí třídy (školní, v MŠ) odlišné. Doprovázení dítěte s odlišností. Jak přistupovat k případům, kdy nabídka rovných šancí není přijata. Rovnost přístupu k oběma pohlavím jako zvláštní otázka rovnosti šancí. Součástí semináře jsou techniky sociálně psychologického výcviku ke zjištění vlastních postojů a rozvíjení práce s dětmi.

- *Školní setkávání lidí z různých světů – interkulturní výchova v ŠVP*

Seminář byl zaměřen na interkulturní výchovu ve školách v souvislosti s tvorbou a realizací školních vzdělávacích programů. Zaměří se na integraci žáků ze specifických sociálních skupin (zdravotně postižených, cizinců atp.). Formou dílen, praktických příkladů a ukázek i využitím interaktivních aktivit prožijí posluchači některá z přednášených témat, získají náměty aktivit vhodných pro práci se žáky a studenty – jak o integraci učit a jak jim tuto problematiku podávat. Témata semináře: Jedinec a skupina. Třída jako skupina. Integrace ve třídě. Komunikace a společenské interakce. Praktické ukázky a aktivity ilustrující setkávání navzájem neznámých jedinců. Různé aspekty integrace daných skupin žáků, různé úrovně interskupinové komunikace.

- *Aktuální problémy Romů v ČR a možný podíl školy na jejich řešení*

Cílem vzdělávacího programu je upozornit pedagogy na možnosti, jaké má škola při zlepšování interkulturního soužití. Východiskem bude popis aktuální situace v ČR. Pozornost bude soustředěna především na tato témata: Jak zařadit informace o Romech do učiva, jak za jejich pomoci dosáhnout klíčových kompetencí. Problematika vlastní identity a vliv školy na její budování. Práce pedagoga se stereotypy. Provázanost problémů a možný vliv školy na celospolečenské klima. Konkrétní náměty pro výuku a doporučená literatura k tématu.

- *Multikulturní výchova a její začlenění do výuky a atmosféry školy*

Seminář kombinuje informativní metody (přednášky) s diskusemi, skupinovou prací a nácvikem konkrétních metod použitelných na ZŠ a SŠ. Přehled témat: Co je kultura a jak nás ovlivňuje? Modely soužití odlišných skupin. Cíle, metody a témata multikulturní výchovy. Práce s předsudky a stereotypy. Nejčastější předsudky v české společnosti. Jak ve vzdělávání nepodporovat předsudky? Znaky multikulturně přátelské školy. Literatura a zdroje k multikulturní výchově, možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků apod.

DOTACE MŠMT V ROCE 2007

Cíle Dekády v oblasti vzdělávání naplňuje MŠMT mimo jiné i prostřednictvím svých dotačních programů a finanční pomoci z Evropského sociálního fondu, které má ve své gesci.

Dotační program MŠMT na podporu integrace romské komunity v roce 2007

Program MŠMT na podporu integrace romské komunity je každoročně vyhlášen na základě nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob

poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění pozdějších předpisů.

Program MŠMT na podporu integrace romské komunity v roce 2007 byl tématicky zaměřen na vzdělávací aktivity pro děti z romských komunit, jejich rodiče a pedagogy od předškolního vzdělávání přes vzdělávání na základních školách, úspěšný přechod těchto dětí do středního vzdělávání a volbu povolání, na volnočasové aktivity dětí, školní přípravu a výzkum či monitoring situace ve vzdělávání dětí, žáků a studentů. Zaměření tématických okruhů „Programu na podporu integrace romské komunity“ vyhlášeného MŠMT je v souladu s úkoly MŠMT v této oblasti a usneseními vlády ČR ke Koncepci romské integrace. Při projednávání předložených žádostí o dotaci byly zohledněny projekty zaměřené na lokality uvedené v materiálu „Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“, Praha, srpen 2006.

V roce 2007 byl Program MŠMT na podporu integrace romské komunity vyhlášen ve třech kolech s uzávěrkou k 30. 3. 2007 – I. kolo, 31. 8. 2007 – II. kolo, 12. 11. 2007 – III. kolo. Do výběrového řízení bylo v řádném termínu přijato celkem 207 projektů s celkovým požadavkem na dotaci v celkové výši 49 800 000,- Kč.

V rámci všech kol dotačního řízení byla poskytnuta dotace na podporu realizace **96 projektů v celkové výši 13 722 000,- Kč. Částka 1 291 000,- Kč** byla převedena do **Programu státní podpory práce s dětmi a mládeží pro NNO** a využita v rámci programu č. 2 – „podpora práce s neorganizovanými dětmi a mládeží. V rámci dotačního výběrového řízení na tento program jsou předkládány projekty, jejichž uživateli jsou **rovněž děti a mládež z romských komunit**. Tyto programy jsou zaměřeny na volný čas dětí a mládeže a stále častěji **mají integrační charakter**.

Z rozboru využití dotace vyplývá, že převážná většina projektů je v rámci Programu MŠMT na podporu integrace romské komunity realizována v oblasti volného času dětí a mládeže, 30% projektů je zaměřeno do oblasti předškolní přípravy či volnočasových aktivit v předškolním věku a práce s rodinami dětí. Velmi malé procento finančních prostředků bylo využito na realizaci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a vydání publikace pro práci s dětmi a mládeží. Dotace byla čerpána právníckými osobami ze všech krajů. Výše poskytnuté dotace v jednotlivých krajích však nebyla ve stejné výši. Nejvíce projektů s nejvyšší dotací čerpali již tradičně realizátoři projektů v Moravskoslezském kraji.

Informace o všech třech kolech výběrového řízení jsou na stránkách <http://www.msmt.cz/mladez/program-na-podporu-integrace-romske-komunity>.

Tabulka č. 2

Seznam vybraných projektů podpořených v rámci dotačního řízení programu MŠMT na podporu integrace romské komunity v roce 2007.

Realizátor projektu	Dotace poskytnutá	Název projektu	tématický okruh
Občanské sdružení Salinger	270 000	Komunitní centrum Amaro Phurd – předškolní příprava romských dětí	1
ZŠ Praha 3, Havlíčkovo náměstí 10/300	300 000	Škola s celodenním programem Havlíčkovo náměstí – rok 2007	2
Člověk v tísni – společnost při ČT, o.p.s.	415 000	Vzdělávání a příprava na vyučování Romů ze sociálně vyloučeného prostředí	2
Romipen	300 000	Děti, pojdte do školy!	1

SPOLEČNĚ-JEKHETANE	57 000	Zajímavé prázdniny romským dětem	5
Občanské sdružení Vzájemné soužití	600 000	Barevný svět, aneb táhneme za jeden provaz	5
Verdan – Vůz	75 000	Provoz komunitního centra Verdan	5
Muzeum romské kultury	35 000	Doučování romských žáků základních škol	2

- **Rozložení dotace v rámci tématických okruhů**

V roce 2007 bylo ve všech třech kolech vyhlášeno 5 tématických okruhů:

- 1. Předškolní příprava romských dětí.**

V rámci okruhu byly podpořeny většinou žádosti mateřských škol, které připravovaly podmínky pro integrace romských dětí ohrožených sociálním vyloučením, dále pak základních škol, které zřizují přípravné třídy základní školy a neziskových organizací působících v sociálně vyloučených lokalitách, které organizují systematickou práci zaměřenou na předškolní přípravu dětí, jež z různých důvodů mateřskou školu či přípravnou třídu nenavštěvují. Některé z těchto projektů jsou realizovány při nízkoprahových zařízeních, jiné jsou zaměřené na ověřování nových forem práce a propojují spolupráci s rodinou dětí, sociální práci a předškolní přípravu (např. Vzájemné soužití, Ostrava, Ponton Plzeň).

- 2. Vzdělávání žáků z romských komunit na základní a střední škole.**

V rámci tématického okruhu byly předkládány projekty základních škol zaměřené na volnočasové aktivity, mimoškolní aktivity zaměřené na přípravu na vyučování a projekty neziskových organizací, které propojovaly činnost nízkoprahových klubů s nabídkou volného času a přípravy do školy. Naprostá většina projektů byla realizována v době mimo vyučování.

- 3. Metodická podpora pedagogických pracovníků**

V rámci tématického okruhu byly podpořeny projekty zaměřené na další vzdělávání pedagogických pracovníků, především asistentů pedagoga.

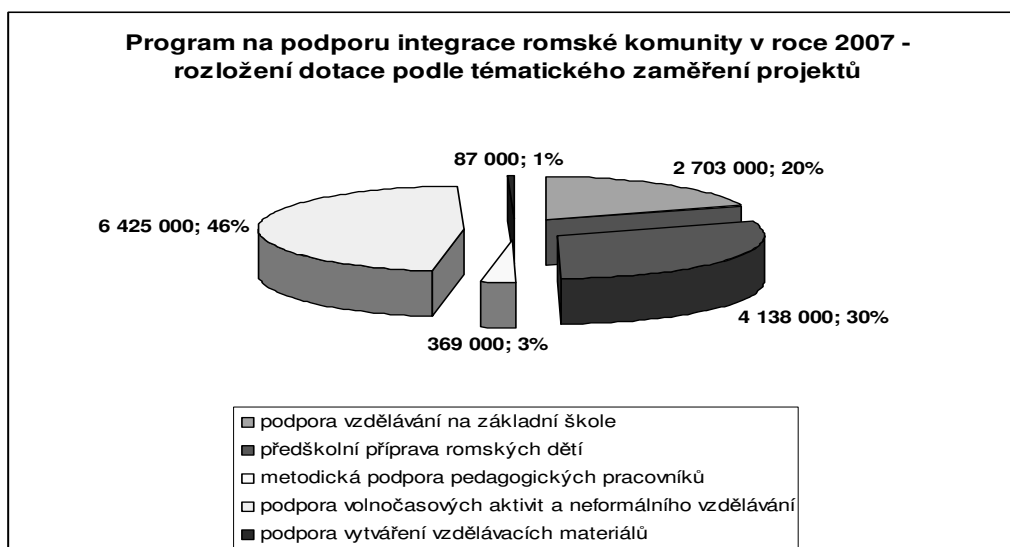
- 4. Tvorba didaktických materiálů a odborných studií pro potřeby vytváření vzdělávacích programů, metod a strategií.**

V rámci tématického okruhu byl podpořen jeden projekt, jehož cílem bylo vydání publikace pro práci s dětmi.

- 5. Volnočasové a zájmové aktivity pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich vzdělávací potřeby.**

V rámci tématického okruhu byly podpořeny projekty zaměřené na volnočasové aktivity v období školního roku i o prázdninách s nabídkou táborů, výletů, kroužků i nízkoprahových aktivit. Část projektů nabízela také přípravu na vyučování. V rámci okruhu byl realizován také projekt zaměřený na literární soutěž apod.

Graf č. 1 ilustruje procentuální rozložení dotace v rámci tématických okruhů v roce 2007 a vychází z přesných částek poskytnutých dotací

- **Rozložení dotace v rámci krajů**

V roce 2007 byly poskytnuty dotace neziskovým organizacím, školám a vysokým školám ve všech krajích ČR. Nejvíce projektů s nejvyšším požadavkem na finanční prostředky předkládal Moravskoslezský kraj a Hlavní město Praha, nejméně projektů v rámci programu bylo realizováno v Karlovarském kraji. Informace o tématickém zaměření projektů v rámci daných krajů je obsažena v tabulce s přehledem dotovaných projektů.

Tabulka č. 3

Rozložení dotace v roce 2007 v rámci krajů

Kraj	Poskytnutá dotace	%
Hlavní město Praha	1995000	14 %
Jihočeský kraj	485000	4 %
Jihomoravský kraj	1108000	8 %
Karlovarský kraj	100000	1 %
Královéhradecký kraj	1468000	11 %
Liberecký kraj	1360000	10 %
Moravskoslezský kraj	2444000	17 %
Olomoucký kraj	914000	7 %
Pardubický kraj	420000	3 %
Plzeňský kraj	390000	3 %
Středočeský kraj	299000	2 %
Ústecký kraj	1734000	13 %
Vysočina kraj	563000	4 %
Zlínský kraj	442000	3 %

Tabulka č. 4

Vybrané dotace poskytnuté v roce 2007 v rámci programu MŠMT na podporu integrace romské komunity zaměřené na předškolní přípravu romských dětí.

UCHAZEČ	DOTACE	PROJEKT	TÉM. OKR.
II. kolo			
Středisko pomoci ohroženým dětem ROSA	54 000	"Školka" v holobytech	1
MŠ Komenského 25; Přerov	27 000	Kuk do světa 2007	1
Statutární město Most	60 000	Romský klub pro děti	1
III. kolo			
Základní škola a mateřská škola Hoštka	45 000	Rozvíjení jemné motoriky předškolních dětí	1
I. kolo			
Občanské sdružení Salinger	270 000	Komunitní centrum Amaro Phurd – předškolní příprava romských dětí	1
Masarykova univerzita Brno	204 000	Analýza a komparace vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním v České republice	1
SPOLEČNĚ-JEKHETANE	200 000	Chceme mezi Vás! Kamas ke tumende!	1

• **Dotace poskytnuté základním školám v rámci programu MŠMT na podporu integrace romské komunity v roce 2007**

V roce 2007 bylo základními školami v rámci programu MŠMT na podporu integrace romské komunity realizováno 32 projektů zaměřených na volnočasové aktivity a mimoškolní vzdělávání, na podporu vzdělávání v rámci povinné školní docházky i na předškolní přípravu dětí z romských komunit. Tématické zaměření jednotlivých projektů vyplývá z níže uvedené tabulky – číslo tématického okruhu.

Tabulka č. 5

Přehled vybraných základních škol, kterým byla v roce 2007 v rámci programu MŠMT poskytnuta dotace včetně tématického zaměření projektů

škola	Dotace (Kč)	název projektu	tématický okruh
Základní škola a Mateřská škola Kobylá nad Vidnavkou příspěvková organizace	36 000	Předškolní příprava trochu jinak – počítač je náš kamarád	1
Základní škola Hranice, Nová 1820	50 000	S Beruškou do světa	1
Základní škola Ostrava, Gebauerova 8, příspěvková organizace	130 000	Předškolní příprava romských dětí v přípravných ročnících na základní škole v Ostravě – Přívoze	1

Základní škola Žďár nad Sázavou, Komenského 6	100 000	Šance	1
Základní škola Ústí nad Labem, školní náměstí 100/5, příspěvková organizace	130 000	Předlice sobě 5 – celodenní výchovný systém	5

Projekty realizované v roce 2007 přispívaly k naplňování usnesení vlády, kterými byly ministryni/ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženy úkoly vztahující se k integraci romské komunity v oblasti vzdělávání.

Tabulka č. 6

Projekty, které přispěly k naplňování úkolů v rámci usnesení např. č. 564/05 přispěly.

škola	dotace	název projektu	tématický okruh
Slezská univerzita v Opavě, Vzdělávací centrum v Krnově	76 000	Systémové vzdělávání pedagogů pracujících s romskými dětmi	3
Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR	293 000	Asistent pedagoga a jeho vzdělávání	3

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND A VZDĚLÁVÁNÍ ROMŮ

MŠMT v rámci své gesce administroval např. projekty realizované v Opatření 3.1 OP RLZ v rámci grantového schématu „Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních“. Jedním z vyhlášených programů podpory byl i Program podpory A „**Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami,**“, jehož cílem bylo zlepšování podmínek a zvyšování příležitostí pro vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Aktivity v tomto programu podpory nebyly zaměřeny na nadané děti. Dalším cílem bylo vytváření a zkvalitňování podmínek pro poskytování nabídky zájmového vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se zaměřením na klíčové kompetence (tj. např. jazykové vzdělávání, informační technologie, apod.). S oběma cíli souvisí zvyšování, rozšiřování a prohlubování odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických a dalších odborných pracovníků v uvedených oblastech vzdělávání. Cílovými skupinami programu byli: žáci ve věku povinné školní docházky, žáci SŠ a studenti VOŠ, tj. osoby se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Migranti, azylanti, etnické minority, včetně romské komunity, děti a mládež pobývající v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém, učitelé a ředitelé škol a školských zařízení, výchovní poradci, poradenští a další pedagogičtí a odborní pracovníci ve školství.

Schválené projekty, které se nyní realizují (celkem ze tří výzev 66 projektů v tomto Programu podpory), nejsou tedy prioritně zaměřeny na požadovanou cílovou skupinu romských komunit. V rámci tohoto programu není stanoven ukazatel, který by sledoval

speciálně tuto cílovou skupinu, a proto není možné jednoznačně zjistit počet vzdělávaných žáků, studentů a pedagogů ani počet realizovaných vzdělávacích programů.

Níže uvádíme seznam vybraných grantových projektů ze všech výzev.

Tabulka č. 7

Seznam vybraných projektů realizovaných v rámci GS „Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních“ v rámci Opatření 3.1 OP RLZ – 1., 2. a 3. výzva

Žadatel	Název projektu
Základní škola Hranice	Společně dokážeme víc (2. výzva)
Základní škola Ústí nad Labem, Předlice	Vytvoření a ověření školního vzdělávacího programu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v romské lokalitě Předlice (1. výzva)
Základní škola a mateřská škola Brno	Avas džas sikhlol, chavore! (Pojďme se učit, děcka!) (2. výzva)
Genesis, o. s.	Junioraktiv – zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze speciálních škol a klientů dětských domovů v podkrušnohorském regionu (2. výzva)
Středisko volného času Holešov	Vzdělávací komunitní centrum (2. výzva)
Základní škola Ostrava – Kunčický	Školní klub pro děti zaměřený na zvyšování počítačové gramotnosti, přípravu pro volbu povolání a volnočasové aktivity (2. výzva)
Speciální základní škola, Skuteč	Život nekončí základním vzděláním – „Jedeme dál“ (3. výzva)
Základní škola a Materská škola Krásná	Vzdělávejme se společně (3. výzva)
Odborné učiliště a Praktická škola, Jirkov,	Překonej jazykovou bariéru (3. výzva)
Střední škola EDUCHEM, a.s.	JANOV – aktivity pro děti ze sociálně slabých rodin (3. výzva)
Speciální základní škola a Praktická škola Trmice	Odpolední bezbariérové vzdělávací centrum (3. výzva)

Tabulka č. 8

Systémové projekty zaměřující se na vzdělávání Romů realizované v rámci Opatření 3. 1. Operačního programu rozvoje lidských zdrojů

Žadatel	Název projektu
Institut pedagogicko psychologického poradenství ČR	SIM – Střediska integrace menšin
Institut pedagogicko psychologického poradenství ČR	Prevence odchodů a podpora středoškolského studia pro sociokulturně znevýhodněné žáky a studenty (PROPOS)

b. BYDLENÍ

Institucemi pověřenými realizací cílů v oblasti bydlení jsou Ministerstvo pro místní rozvoj, Státní fond rozvoje bydlení, Ministerstvo práce a sociálních věcí (oblast sociálních služeb), Rada vlády pro záležitosti romské komunity, obecní samosprávy a nevládní neziskové organizace. Tyto instituce se v rámci svých kompetencí podílejí na integraci Romů. Obecným cílem v prioritní oblasti bydlení je zabránit vzniku nových segregovaných lokalit, zlepšit situaci v již existujících segregovaných romských lokalitách (ghettech) a zlepšit

přístup k bydlení pro sociálně slabé Romy. Klíčovou roli přitom hraje politická vůle a konkrétní rozhodnutí orgánů místní samosprávy

Usnesením ze dne 11. 4. 2007 č. 355 uložila vláda České republiky pro místní rozvoj i nadále naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 v roce 2007. V rámci Akčního plánu v části vzdělávání jde o naplňování níže uvedených úkolů:

1. zajištění rovného přístupu Romů ke všem formám bydlení;
2. prevence ztráty bydlení romských domácností;
3. reintegrace sociálně vyloučených Romů;
4. zlepšení přístupu chudých romských domácností k bydlení.

K jednotlivým úkolům jsou definovány indikátory měřitelnosti. Jedná se o následující statistické údaje a indikátory:

1. změna postupů při řešení, která nastane díky rozhodnutím v individuálních kauzách (mediací nebo soudně);
2. podíl samospráv s romskými ghetty, které zaměstnávají terénní sociální pracovníky. Podíl úspěšných zákroků jako alternativa k vystěhování;
3. počet samospráv s romskými ghetty zapojených do programu (nepřímý indikátor). Počet Romů, kteří se díky tomuto programu úspěšně integrovali (přímý indikátor);
4. počet samospráv zapojených do programu (nepřímý indikátor). Počet romských rodin zapojených do programu (přímý indikátor).

Vláda usnesením ze dne 7. prosince 2005 č. 1573 schválila Realizační plán naplňování Koncepce romské integrace v letech 2006 až 2009. V rámci tohoto usnesení uložila ministři pro místní rozvoj úkol vytvořit ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem financí, místopředsedou vlády a ministrem spravedlnosti, místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí a ministrem vnitra průběžně do 31.12.2008 koncept a systém sociálního bydlení včetně legislativní úpravy a investiční podpory.

Usnesení koresponduje s Programovým cílem vlády 07.29: „Zpřesnit definici a vymezení podpor v oblasti sociálního bydlení a rozšíření finanční podpory obcí v oblasti bydlení s důrazem na odpovědnost obcí“. V září byla ustavena pracovní skupina složená ze zástupců všech spolupracujících resortů a dalších přizvaných účastníků. Členy pracovní skupiny k sociálnímu bydlení jsou zástupci ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva vnitra, ministerstva financí a zástupci ministryně vlády pro menšiny a lidská práva, dále byli přizváni zástupci Kanceláře veřejného ochránce práv a Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. V návaznosti na programový cíl vlády je v legislativním plánu prací stanoven úkol: příprava zákona o sociálním bydlení. Dne 1. listopadu 2007 vstoupila v platnost závazná metodika hodnocení dopadů regulace, která se vztahuje na všechny připravované i novelizované právní předpisy. V současné době je proto zpracováváno, v souladu s touto novou metodikou, několik variant, které musí být vyhodnoceny podle závazné metodiky a předloženy nově ustavenému Grémiu.

1. Zajištění rovného přístupu Romů ke všem formám bydlení.

Průběžně plněno

Realizace tohoto cíle úzce souvisí s přijetím a implementací antidiskriminačního zákona a následných aktivitách (viz. kapitola *Boj s diskriminací* – str. 42 Zprávy).

2. Prevence ztráty bydlení romských domácností

Průběžně plněno

Cíl je naplňován posilováním terénní práce přímo v sociálně vyloučených romských komunitách, která je efektivním prostředkem boje proti sociálnímu vyloučení. Terénní sociální pracovníci v řadě případů zabránili vystěhování jednotlivců a rodin, kteří měli dluhy na nájemném.

Podpora terénní práce byla v roce 2007 realizována Kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity formou dotačního programu pro obce, který pokrývá většinu mzdových nákladů terénních sociálních pracovníků. Sociální práci v terénu v prostředí romských komunit uskutečňuje též řada nestátních neziskových organizací.

Terénní práce klade důraz na komplexní sociální práci s klientem přímo v komunitě. Sociální pracovník analyzuje sociální situaci rodiny a vhodnými prostředky s využitím metod sociální práce přispívá k odstranění nežádoucích faktorů bránících jejich integraci do společnosti. Nejčastěji řeší terénní sociální pracovníci problematiku bydlení, záškoláctví, gamblerství, nezaměstnanosti a drogových závislostí. V oblasti zvyšování zaměstnatelnosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit jsou však zatím málo úspěšní.

Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity vyhlásila v roce 2007 dotační programy Předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků, pro rok 2007 a Podpora terénní práce pro rok 2007.

V roce 2007 si o dotaci z programu Předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků pro rok 2007 požádalo 89 nestátních neziskových organizací. Dotace byla přidělena 52 subjektům v celkové výši 29 989 tis. Kč.

Program Podpora terénní práce pro rok 2007 byl vyhlášen ve dvou kolech, přičemž v I. kole bylo do programu zařazeno 43 obcí, které zaměstnaly 77 terénních pracovníků, ve II. kole bylo podpořeno 7 obcí s 12 terénními pracovníky, což představuje dohromady 50 podpořených obcí s 89 terénními pracovníky. Celkem bylo rozděleno obcím 12 000 000 Kč. Pro srovnání v roce 2006 pracovalo 94 terénních sociálních pracovníků v 56 obcích a těmto obcím byla poskytnuta dotace na mzdy terénních pracovníků v celkové výši 10 380 426 Kč.

Obce zpracovávají vyhodnocení efektivity Programu TSP a využití dotace na předepsaném formuláři, který je jednotný pro všechny žadatele. Na obsahu a formě formuláře spolupracovala Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí (dále VÚPSV). VÚPSV také vyhodnocuje validitu výstupů. Na základě analýzy „*Hodnocení vládního programu Podpora terénní sociální práce v sociálně vyloučených romských komunitách*“, kterou ústav zpracoval, Kancelář Rady přistoupila k úpravě formulářů tak, aby byly pro respondenty jednodušší, přehlednější a měly větší výpovědní hodnotu. Podrobné hodnocení dotačního programu předkládá vládě Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity v rámci Výroční zprávy o činnosti Rady v květnu každého roku.

Ministerstvo práce a sociálních věcí v současné době realizuje systémový projekt, který nese název „**Podpora vytváření systému terénní sociální práce**“. Cílem projektu je maximálně podpořit vznik a rozvoj systému terénní sociální práce v systému veřejné správy. Tento projekt byl rozdělen na tři veřejné zakázky.

První zakázka - „Podpora vytváření systému terénní sociální práce – **vytvoření**

metodických příruček“, realizovala Ostravská univerzita v Ostravě. Tato veřejná zakázka byla vyhlášena jako první a byla započata v září 2006 a ukončena v dubnu 2007. Výstupem této zakázky je metodická příručka pro výkon terénní sociální práce pro všechny poskytovatele sociálních služeb, kteří poskytují sociální službu „terénní programy“ (§ 69 zákona č. 108/ 2006 Sb., o sociálních službách). Součástí této metodiky je také metodická příručka k výkonu přenesené působnosti v oblasti prosazování práv příslušníků romské komunity a integrace romské komunity do společnosti.

Od ledna 2007 probíhá **druhá veřejná zakázka** „Podpora vytváření systému terénní sociální práce – **supervize**“. Ta je přímým pokračováním předchozí zakázky a klade si za cíl poskytnout supervizi terénním sociálním pracovníkům. Tato zakázka byla úspěšně dokončena v listopadu 2007.

Poslední, v pořadí **třetí veřejnou zakázkou** v rámci projektu je „Podpora vytváření systému terénní sociální práce - **vytvoření vzdělávacího programu a jeho pilotní ověření**“. Tato zakázka je realizována od října 2007 a předpokládané ukončení je stanoveno na květen 2008. Konečným společným výstupem jednotlivých zakázek bude konference, shrnující veškeré výstupy, jež se uskuteční v červnu 2008.

3. Reintegrace sociálně vyloučených Romů

Průběžně plněno

Za realizaci těchto cílů je odpovědné Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) v oblasti sociálních služeb, samosprávami, nevládními neziskovými organizacemi a Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity (RVZRK) v oblasti terénní sociální práce. V koncepční rovině jsou cíle naplňovány prostřednictvím programů Ministerstva pro místní rozvoj a Státního fondu rozvoje bydlení – konkrétně (i) cíl **„Reintegrace sociálně vyloučených Romů a romských domácností“** je řešena programem MMR **„Podpora výstavby podporovaných bytů“**; (ii) cíl **„Zlepšení přístupu chudých romských domácností k bydlení“** je řešen prostřednictvím programu SFRB **„Podpora výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury“** (dle nařízení vlády č. 146/2003 Sb.). Oba programy jsou určeny pro široké spektrum znevýhodněných uživatelů, mezi nimiž jsou i zdravotně handicapovaní, senioři, nebo lidé žijící sociálně konfliktním způsobem života.

Program „Podpora výstavby podporovaných bytů“ financovaný Ministerstvem pro místní rozvoj poskytuje státní podporu obcím na výstavbu bytů plnících sociální funkci pro vymezené cílové skupiny obyvatel. Cílové skupiny jsou vymezeny zejména typem handicapu a z něj odvozených zvláštních potřeb v oblasti bydlení (zdravotní postižení, věk, nepříznivá sociální situace, konfliktní způsob života apod.). Dne 31. ledna 2007 byly vyhlášeny podprogramy podpory bydlení pro rok 2007. Jednalo se o podporu výstavby technické infrastruktury, regenerace panelových sídlišť, výstavby podporovaných bytů a podporu oprav domovních olověných rozvodů.

V rámci podprogramu Podpora výstavby podporovaných bytů byly v roce 2007 vyhlášeny následující dotační tituly:

- Chráněné byty - poskytované osobám se zvláštními potřebami v oblasti bydlení z důvodů snížené soběstačnosti zajištění bydlení a poskytování sociálních služeb v

chráněném bytě podle zákona o sociálních službách osobám z cílové skupiny tak, aby došlo k získání nebo prodloužení jejich soběstačnosti a nezávislosti

- Byty na půl cesty - pro osoby, které mají zvláštní potřeby v oblasti bydlení z důvodů konfliktního způsobu života nebo rizikového prostředí, ve kterém žijí, a které nejsou schopny samostatně řešit svou nepříznivou sociální situaci a samy bez pomoci plnit povinnosti vyplývající z nájemního vztahu
- Vstupní byty - pro osoby, které i při využití všech stávajících nástrojů sociální a bytové politiky nemají přístup k bydlení, přičemž jsou schopné samostatného života, zejména z hlediska povinností vyplývajících z nájemního vztahu. Jedná se například o osoby, které opouštějí různá pobytová zařízení (výkon trestu, výchovná zařízení, ústavy sociální péče, azylový dům, dům na půl cesty), příslušníci etnických skupin, osoby v přiznaném postavení uprchlíka apod.

Celkový objem státních dotací představoval 51,820 mil. Kč. Na realizaci tohoto podprogramu v roce 2008 je v rozpočtu Ministerstva pro místní rozvoj předpokládán objem 115,5 mil. Kč. Nápadně nízký počet podporovaných bytů, na jejichž výstavbu byla poskytnuta dotace v roce 2007 oproti předchozím letům, je způsoben skutečností, že od roku 2007 je výše podpory limitována a je poskytována, v souladu s předpisem Evropských společenství, podle pravidla „de minimis“, které omezuje výši veřejné podpory tak, aby nenarušovala hospodářskou soutěž. (nařízení komise Evropských společenství č. 1998/2006 o použití článků 87 88 Smlouvy na podporu de minimis),

Tabulka č. 9

Počet bytů podle jednotlivých dotačních titulů, na jejichž výstavbu poskytlo Ministerstvo pro místní rozvoj finanční prostředky v roce 2007 uvádí tabulka:

rok	dotační titul		počet zahájených bytů v daném roce	celkové finanční prostředky na zahájené byty v mil. Kč	finanční prostředky uvolněné v daném roce v mil. Kč
2007	Podporované byty	celkem	109	51,820	51,820
		Chráněné byty	94	44,170	44,170
		Byty na půl cesty	13	7,150	7,150
		Vstupní byty	2	0,500	0,500

Přitom právě tyto byty primárně plní funkci integrace sociálně vyloučených nebo vyloučením ohrožených osob. Lze předpokládat, že mezi lidmi, kteří získali bydlení touto formou, tvoří Romové určitou část. **Přesný počet Romů, kteří se díky programu úspěšně reintegrovali, jako přímý ukazatel měřitelnosti dopadu programu na romskou komunitu, však ministerstvo nesleduje.**

Do výstavby bytů na půl cesty a vstupních bytů se v roce 2007 zapojily obce Hovězí ze Zlínského kraje a Duchcov a Proboštov z Ústeckého kraje. Sociálně vyloučenou romskou lokalitu na svém území má pouze obec Duchcov. Dotace zahrnuje náklady na výstavbu, která může probíhat celkově až tři roky, nejedná se tedy o prostředky vynaložené v jednom roce.

V roce 2006 byla Ústavem územního rozvoje ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj zpracována informační brožura, která shrnuje dosavadní zkušenosti z realizace

projektů výstavby bytů na půl cesty a vstupních bytů z let 2003 – 2005. Hlavním cílem tohoto informačního materiálu je snaha o zaměření pozornosti obcí na problematiku sociální integrace a na prevenci ztráty bydlení, kterému lze předcházet prostřednictvím podporovaných bytů. Tato brožura byla začátkem roku 2007 distribuována na obce.

4. Zlepšení přístupu chudých romských domácností k bydlení

V případě programu „*Podpora výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury*“ se jedná o program pro příjmově vymezené osoby.

Od roku 2006 je poskytována tato dotace na výstavbu nájemních bytů pro nízkopříjmové domácnosti za stejných podmínek pouze ze Státního fondu rozvoje bydlení, a to podle nařízení vlády č. 146/2003 Sb. Podle vyžádané informace v roce 2007 poskytl Státní fond rozvoje bydlení dotace na výstavbu nájemních bytů pro příjmově vymezené osoby celkem na 179 projektů ve 137 obcích a městech. Podpořil tak vznik 1 376 nových nájemních bytů, celkový objem dotačních prostředků činil 798 mil. Kč. **Státní fond rozvoje bydlení však postrádá informace o tom, zda program zlepšuje přístup sociálně slabých Romů k bydlení, respektive, zda a které obce ho využily ke zlepšení bytové situace svých chudých romských domácností.**

Dle vyjádření fondu příjemce dotace není zavázán přidělit nájemní byt konkrétní národnostní skupině. Vzhledem k tomu, že při výběru nájemce je rozhodující jeho příjem a jeho národnost se nesleduje, fond nemůže kvantifikovat výdaje spojené se zlepšením přístupu chudých romských domácností k nájemnímu bydlení.

Prostřednictvím programu „*Podpora výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury*“ byla poskytnuta dotace **6 obcím, na jejichž katastru se nacházejí sociálně vyloučené romské lokality** (dle *Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit, MPSV, Gabal Consulting, 2006*). **U jednotlivých obcí však nelze určit zda vůbec, a pokud ano, pak do jaké míry byla dotace využita ke zlepšení bydlení chudých romských domácností.**

Tabulka č. 10

Příjemci dotace v rámci programu „*Podpora výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury*“, na jejichž území se nachází sociálně vyloučené romské lokality identifikované „*Analýzou sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*“

Kraj	Obec
Plzeňský kraj	Klatovy
Ústecký kraj	Jiříkov
Liberecký kraj	Mimoň
Olomoucký kraj	Hanušovice
Moravskoslezský kraj	Bohumín
	Orlová

V rozpočtu Státního fondu rozvoje bydlení na rok 2008 schváleném Poslaneckou sněmovnou dne 5. 12. 2007 nejsou pro program Podpora výstavby nájemních bytů určeny

finanční prostředky. Z toho důvodu nebude Fond v roce 2008 tuto formu podpory poskytovat a žádosti o její poskytnutí nepřijímá.

c. ZAMĚSTNANOST

Usnesením ze dne 11. 4. 2007 č. 355 uložila vláda České republiky ministři práce a sociálních věcí i nadále naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 v roce 2007. V rámci Akčního plánu v části vzdělávání jde o naplňování níže uvedených úkolů:

1. zvýšit efektivitu zprostředkování zaměstnání Romů na trhu práce přes propojení již existujících nástrojů – rekvalifikace a odborné výuky; využívání individuálních akčních plánů při sladování poptávky s nabídkou; tvorby volných míst pro Romy (formou daňových úlev, zřizováním chráněných dílen);
2. zvýšit motivace k zaměstnávání Romů prostřednictvím změny poměru výše sociální dávky a minimální mzdy;
3. zefektivnit a rozšířit pracovní přípravu mladých Romů;
4. podpora nestátních neziskových organizací v rozvoji programů zaměřených na trénink, vzdělávání Romů a zprostředkování;
5. podpora zaměstnavatelů zaměstnávajících dlouhodobě nezaměstnané;
6. dokončení legislativních změn antidiskriminačního zákona;
7. školení pracovníků úřadů práce v oblasti anti-diskriminačních opatření;
8. propagační akce zaměřené na podnikatele.

K jednotlivým cílům jsou definovány indikátory měřitelnosti. Jedná se o následující statistické údaje a indikátory:

1. zvýšení podílu podporovaného zaměstnání Romů o 5 – 10 % ročně v porovnání s neromskou populací;
2. zvýšení počtu romských absolventů profesní přípravy (řemesel) o 10 % ročně;
3. zkrácení průměrné délky dlouhodobé nezaměstnanosti u Romů o polovinu;
4. zvýšení počtu malých a středních podniků provozovaných Romy a zaměstnávajících Romy;
5. dosažení 50% zvýšení zaměstnanosti v ghettoizovaných lokalitách v průběhu Dekády;
6. změna vnímání podnikatelů při zaměstnávání Romů.

1. Zvýšení efektivity zprostředkování zaměstnání Romů na trhu práce přes propojení již existujících nástrojů

Průběžně plněno

Existující nástroje:

- **Rekvalifikace a odborná výuka**
- **Individuální akční plány**
- **Podpora tvorby volných míst**

K oblasti zaměstnanosti Romů v souladu se zásadami rovných příležitostí pro všechny a antidiskriminačními ustanoveními v § 4 a §12 zákona č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů **úřady práce nevedou žádné záznamy o uchazečích o zaměstnání týkající se příslušnosti k rase či národnostní menšině.** Tato skupina občanů však převážně patří mezi fyzické osoby ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí a je jí, v souladu s §33 zákona, věnována zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání a zabezpečování dalších aktivit.

V roce 2007 připravilo MPSV globální grant na oblast podpory 3.2 Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit v rámci OP LZZ (Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost), který mimo jiné vycházel i z „Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit (komunit) a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“ zpracované pro MPSV. Záměrem MPSV je v budoucnu tuto analýzu aktualizovat.

Při naplňování cílů politiky zaměstnanosti se MPSV obecně zaměřuje na skupiny nezaměstnaných do 25 let, (zejména s kumulací znevýhodnění), na osoby starší nad 50 let a rizikové skupiny dlouhodobě nezaměstnaných, kteří jsou vedeni v evidenci úřadů práce déle než 6 měsíců, kde je zpravidla kumulace více druhů znevýhodnění, jako je nízká úroveň vzdělání, např. nízká úroveň vzdělání, zdravotní postižení a další důvody uvedené v §33 odst.1 písm.h) zákona o zaměstnanosti. Pozornost bude věnována také ženám, které se vracejí z mateřské nebo rodičovské dovolené.

Vedle programů ke zvýšení zaměstnanosti MPSV určilo další priority a postupy zaměřené na aktivní zapojení vzdělávacích a poradenských institucí dalšího vzdělávání, a to především při naplňování kvalifikačních potřeb uchazečů o zaměstnání, zájemců o zaměstnání a zaměstnanců prostřednictvím aktivit, např. v Týdnu vzdělávání dospělých, seminářů, konferencí apod.

To jsou hlavní směry politiky zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí, které mají za cíl zvýšení motivace k zaměstnání uchazečů o zaměstnání obecně. Legislativní opatření v oblasti zaměstnanosti vztahující se k diskriminaci jsou provedena již dávno, nová právní úprava (antidiskriminační zákon) proto žádné věcné změny nepřinese. Finanční prostředky na zabezpečení úkolů a cílů státní politiky v oblasti zaměstnanosti, jsou zabezpečeny ve státním rozpočtu v rámci aktivní politiky zaměstnanosti a rovněž pravidly pro využívání finančních prostředků z ESF.

Správa služeb zaměstnanosti MPSV každoročně stanovuje úřadům práce zaměření a cíle realizace aktivní politiky zaměstnanosti na daný rok. Pro rok 2007 bylo vydáno tehdejší náměstkyní ministra Oznámení č. 35/2006 ze dne 24. července 2007. V tomto oznámení se mj. uložily konkrétní kvóty pro prioritně vybrané skupiny nezaměstnaných, které se mají zařadit do nástrojů a opatření Aktivní politiky zaměstnanosti (APZ), dále byly stanoveny min. kvóty finančních prostředků vynaložených na stanovené nástroje APZ. Např. bylo stanoveno zařadit do nástrojů a opatření minimálně 30% osob, které patří do skupiny dlouhodobě nezaměstnaných (tj. vedených v evidenci min. 6 měsíců). **Nelze ale konkrétně uvést, kolik ze zařazených uchazečů bylo Romů, resp. příslušníků romských komunit. V souladu se zákonem na ochranu osobních údajů a zákonem o zaměstnanosti, úřady práce nevedou v evidenci uchazeče o zaměstnání na základě barvy pleti či příslušnosti k národní či etnické menšině. Bohužel, je to problém, který brání zjištění skutečného stavu počtu nezaměstnaných Romů v ČR.**

2. Zvýšení motivace k zaměstnávání Romů prostřednictvím změny v poměru výše sociálních dávek a minimální mzdy
--

Průběžně plněno

Dle vyjádření MPSV se poměr výše sociálních dávek a minimální mzdy nemůže odvíjet od specifických potřeb society, která představuje max. 2% obyvatelstva, a to tím spíše, že jak vývoj sociálních dávek, tak vývoj výše minimální mzdy mají samostatné socioekonomické konsekvence a zákonitosti a stejně tak závažné ekonomické důsledky.

Od 1. ledna 2007 vstoupil v účinnost zákon o pomoci v hmotné nouzi, který obsahuje motivační prvky k přijetí do práce. ***Mezi základní motivační principy zákona o pomoci v hmotné nouzi patří:***

1. Osoba, která pracuje se musí mít lépe než osoba, která nepracuje, popřípadě se nesnaží zvýšit si příjem vlastní prací.
2. K tomu, aby osoby přijaly i méně placenou práci, slouží jeden z motivačních prvků spočívajících v nižším zápočtu příjmu z výdělečné činnosti pro účely posouzení situace hmotné nouze a v návaznosti na to i pro stanovení výše dávky pomoci v hmotné nouzi - příspěvku na živobytí. Ten, kdo přijme i méně placenou práci, má možnost dosáhnout i dále na dávku pomoci v hmotné nouzi.
3. Zákon obsahuje vymezení, co se považuje pro stanovení výše částky živobytí za zvýšení příjmu vlastní prací. Jde o započítání výdělečné činnosti u osoby nepracující, o zvýšení rozsahu a intenzity výdělečné činnosti (tuto možnost posuzují i příslušní posudkoví lékaři na úradech práce z hlediska zdravotního stavu osoby) a možnost vykonávat lépe placenou výdělečnou činnost. Dále se pro uvedený účel hodnotí pozitivně prokázaná vlastní snaha o zvýšení příjmu vlastní prací mimo aktivity uložené úřadem práce. Jde např. o využití služeb agentur práce, které vedle úřadů práce mají povolení ke zprostředkování zaměstnání v České republice i v zahraničí, o shánění práce prostřednictvím inzerce v místním i regionálním tisku a v návaznosti na to i korespondencí s případnými zaměstnavateli. V neposlední řadě se jako pozitivní hodnotí i hledání práce prostřednictvím Internetu, tj. využitím serverů, zaměřených na pomoc při hledání zaměstnání. Dále je pozitivně pro uvedený účel hodnocen výkon veřejně prospěšných prací a krátkodobého zaměstnání, tj. aktivit, zajišťovaných úřady práce ve spolupráci s obcemi, organizacemi a státními orgány. V zájmu zachování schopnosti pracovat se pozitivně hodnotí i dobrovolnická práce ve stanoveném rozsahu alespoň 20 hodin týdně.
4. Jako červená nit se zákonem táhne potřeba sociální práce s osobami, které jsou dlouhodobě závislé na dávkách pomoci v hmotné nouzi. Metody sociální práce obsahují řadu motivačních prvků, směřujících k vyvedení osob ze situace hmotné nouze. Uvedené aktivity jsou podporovány aktivizačním plánem, který je povinně sestavován pro osoby, které jsou na dávkách pomoci v hmotné nouzi déle jak šest měsíců.

3. Pracovní příprava mladých Romů

Průběžně plněno

Pracovní příprava mladých Romů i dalších mladých do věku 25 let probíhá v současné době v rámci realizovaných projektů ESF často ve spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi (dále jen NNO). Jedná se o zařazování do rekvalifikačních a vzdělávacích aktivit s vysokou mírou praktické výuky na základě výstupů poradenských programů (Job

kluby na Úřadech práce), procentuální úspěšnost je však malá vzhledem k malému zájmu ze strany Romů, kteří v průběhu aktivit odstupují. Přístup ke vzdělání se i přes snahy mnoha romských a pro-romských neziskových organizací zatím nezměnil.

Monitoring

1. Podíl podporovaného zaměstnání Romů v rámci celého podporovaného zaměstnávání ve srovnání s předchozím rokem.

V současné době nejsou data dostupná. Termín podporované zaměstnání neexistuje v právních předpisech o zaměstnanosti. V zásadě se jedná o dvě odlišné aktivity (pracovní rehabilitace, chráněná pracovní místa), které se teprve v letošním roce rozvíjejí, zatím však není připravena údajová základna pro celostátní statistiku. Tato se bude na základě získaných zkušeností zpracovávat v dalších letech. Je otázkou metodiky sběru dat, zda bude možné na úrovni ministerstva vést oddělené statistiky podílu podporovaného zaměstnávání, respektive pracovní rehabilitace či agentur zprostředkování práce pro dlouhodobě nezaměstnané Romy.

2. Odhadovaný počet romských absolventů profesní přípravy v sociálně vyloučených romských lokalitách s více než 300 obyvateli.

Data nejsou dostupná.

3. Odhadovaná průměrná délka dlouhodobé nezaměstnanosti u obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit s více než 300 obyvateli:

Data nejsou dostupná.

4. Odhadovaná míra nezaměstnanosti v sociálně vyloučených romských lokalitách s více než 300 obyvateli:

Tyto údaje ve většině krajů nejsou k dispozici. MPSV zastává názor, že se takto charakterizovaná lokalita v kraji nevyskytuje. Ve skutečnosti ji lze identifikovat na základě *Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*, (GAC, 2006), zadané MPSV. Údaje z Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit zpracované v roce 2006 zatím nebyly z časových důvodů využity; jejich využití se předpokládá zejména v sociální sféře v dalším plánovacím období 2007-2013. Lze proto doporučit, aby ve spolupráci Správy služeb zaměstnanosti a dotyčných úřadů práce byl vytvořen takový metodologický systém, aby alespoň ve větších sociálně vyloučených romských lokalitách (s počtem 300 a více obyvatel) bylo možno prostřednictvím úřadů práce sbírat analytické údaje, a tam kde je to možné, rámcově sledovat vývoj nezaměstnanosti, účasti na programech aktivní politiky zaměstnanosti a profesní přípravě.

4. Podpora nestátních neziskových organizací v rozvoji programů zaměřených na trénink, vzdělávání Romů a zprostředkování

Průběžně plněno

Ve většině krajů se nestátní neziskové organizace aktivně zapojují do programů Evropského sociálního fondu i do programů aktivní politiky zaměstnanosti zaměřených na poradenství (individuální a skupinové poradenství) a poradenské programy, na zprostředkování zaměstnání, na praktickou výuku a odbornou praxi v rámci veřejně prospěšných prací a na rekvalifikace. Jedná se často o zranitelná, málo kvalifikovaná pracovní místa a tomu pak odpovídá i praktická kvalifikace bez záruky jejich udržení.

MPSV zabývá otázkou finanční podpory romských NNO (neziskových nestátních organizací), kterým každoročně přispívá více jak 30 mil. Kč na předložené projekty k zaměstnanosti, vzdělanosti a rekvalifikace.

5. Podpora zaměstnavatelů zaměstnávajících dlouhodobě nezaměstnané

Průběžně plněno

Služby zaměstnanosti podporují zaměstnavatele a obce zaměstnávající dlouhodobě nezaměstnané a vytvářejí pro ně i volná pracovní místa prostřednictvím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, a to finančními příspěvky nebo dotacemi. Ze strany úřadů práce je to zejména finanční příspěvek na tvorbu společensky účelných pracovních míst (max. na 24 měsíců) a veřejně prospěšných prací (max. na 12 měsíců). Menší část se týká chráněných míst a chráněných dílen. Ze strany zaměstnavatelů další aktivity (kromě tvorby výše zmíněných pracovních míst) nejsou patrné.

V souladu s Usnesením vlády ČR č. 1573/05 k Realizačnímu plánu naplňování Koncepce romské integrace v letech 2006 – 2009 a Usnesení vlády ČR č. 355/07 ke Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze na léta 2005 – 2015, Správa služeb zaměstnanosti MPSV připravila mimo jiné i několik programů k zaměstnanosti pro podnikatele, zaměstnavatele a další instituce zabývajících se touto problematikou (NNO).

V přípravě jsou i další projekty zaměřené na zaměstnanost příslušníků romské komunity přímo, které po vyhlášení výzvy k podávání projektů budou postoupeny k projednávání na MPSV. Další možnost zaměstnávání obtížně umístitelných občanů na trhu práce a tedy i příslušníků romské komunity, se nabízí i v nově realizovaném projektu ITP (Institut trhu práce), které realizuje MPSV ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR. Projekt je ve stádiu realizace jako pilotní projekt na dobu 16-ti měsíců v pěti regionech a bude po vyhodnocení rozšířen na všechny regiony.

Monitoring

Statistiky úřadů práce a klientů nestátních neziskových organizací **nejsou k dispozici**. Obecně jde o problém kvalitativní evaluace projektů podpořených z ESF.

6. Dokončení legislativních změn v oblasti antidiskriminačních opatření

Průběžně plněno

Antidiskriminačních opatření na trhu práce jsou obsažena v § 4 Zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti a finanční postihy při jejich porušování zaměstnanci nebo organizacemi pak v § 139-141 téhož zákona. Další zákonná ustanovení, která by měla zabránit diskriminaci v zaměstnání a přístupu na pracovní trh, jsou obsažena v návrhu antidiskriminačního zákona.

Velmi důležitým **opatřením je novela zákona o zaměstnanosti č. 435/04 Sb.**, ve kterém je definován § 4 - Rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. To je velmi důležitý krok, který romská veřejnost silně ocenila. Dalším

opatřením je i **zvýšení minimální mzdy** podle předpisu č. 567/2006 SB na 8 000 Kč, která je motivací pro uplatnění se na pracovním trhu. Novela mimo jiné zavádí úřadům práce povinně uzavírat individuální akční plán se všemi dlouhodobě nezaměstnanými uchazeči.

Existující antidiskriminační opatření:

Zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.) v § 16 upravuje rovné zacházení, zákaz diskriminace a důsledky porušení práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

Podle § 16 odst. 1 zákoníku práce jsou zaměstnavatelé povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání.

V § 16 odst. 2 zákoník práce stanoví, že v pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace.

Podle § 16 odst. 3 zákoníku práce se za diskriminaci nepovažuje rozdílné zacházení v případech podle odstavce 2, pokud z povahy pracovních činností nebo souvislostí vyplývá, že tento důvod představuje podstatný a rozhodující požadavek pro výkon práce, kterou má zaměstnanec vykonávat, a který je pro výkon této práce nezbytný; cíl sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený. Za diskriminaci se rovněž nepovažují opatření, jejichž účelem je odůvodněno předcházení nebo vyrovnání nevýhod, které vyplývají z příslušnosti fyzické osoby ke skupině vymezené některým z důvodů uvedených v antidiskriminačním zákonu.

Rovnost v odměňování upravuje § 110 zákoníku práce.

Zákon o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) upravuje v § 4 rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve věcech zaměstnání a přístupu k zaměstnání blíže vymezuje antidiskriminační zákon.

V obecné rovině upravuje zákaz diskriminace Listina základních práv a svobod (č.2/1993 Sb.), zejména čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 26 odst. 1 a 3, čl. 25 odst. 1 a čl. 28.

7. Školení pracovníků úřadu práce v oblasti anti-diskriminačních opatření

Průběžně plněno

Samostatné školení v oblasti antidiskriminačních opatření nebylo na celostátní úrovni realizováno. Tato tematika se prolíná všemi formami dalšího vzdělávání pracovníků služeb zaměstnanosti, zejména při aplikaci výše uvedených antidiskriminačních paragrafů, které definují a vysvětlují v zákoně i pojmy jako jsou přímá a nepřímá diskriminace apod. Současně v rámci OP RLZ opatření 1.2 Modernizace služeb zaměstnanosti proběhne do konce roku 2008 restrukturalizace vzdělávacích středisek zaměstnanců služeb zaměstnanosti a jejich obsahu výuky a rozšíří se jejich činnosti pro naplňování Libanonského procesu v rámci Evropské strategie zaměstnanosti.

8. Propagační akce zaměřené na podnikatele

Průběžně plněno

Propagační akce zaměřené na zaměstnavatele vycházejí zejména z monitoringu trhu práce, na základě kterého se oslovují zaměstnavatelé, kteří mají konkrétní požadavky na nové pracovníky. Dále jsou pracovníci trhu práce oslovováni a jsou v permanentním styku s rozhodujícími zaměstnavateli a dalšími institucemi na trhu práce na úrovni regionů, zabezpečují nebo se i zúčastňují různých burz práce nebo škol zaměstnavatelů i profesních sdružení.

Monitoring

Z pohledu úřadů práce nebyl zaznamenán posun k lepšímu. I nadále převládá neochota podnikatelů zaměstnávat Romy, zejména z důvodů nízké kvalifikace, domnělého nezájmu pracovat a špatných zkušeností zaměstnavatelů z minulosti.

Implementační agentura

Otázka vytvoření implementační Agentury pro sociální začleňování v romských sociálně vyloučených lokalitách dostala nový rozměr přípravou pro příští programové období čerpání ze Strukturálních fondů EU 2007-2013. V rámci ESF – Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost je definována specifická **Oblast podpory 3.2 - Podpora sociální integrace romských lokalit**. Cílem Agentury, která bude působit zejména ve 12 pilotních lokalitách, bude poskytovat odborné a specifické poradenství, přičemž bude vycházet z výsledků „Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“ a následných analýz. Mezi její činnosti bude patřit vzdělávání a přímá podpora možných předkladatelů na místní a regionální úrovni v oblasti přípravy projektové dokumentace, projektového managementu a managementu organizací, a dále podpora vzniku partnerství místních subjektů, které se podílejí na sociální integraci Romů. Agentura bude rovněž vypracovávat analýzy potřeb cílové skupiny, plán rozvoje subjektů na místní úrovni a hodnotící analýzy dopadu činnosti agentury na cílové skupiny, včetně ekonomických dopadů.

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND A ZAMĚSTNANOST ROMŮ

Lze předpokládat, že některé úkoly Dekády v oblasti zaměstnanosti budou i nadále naplňovány prostřednictvím projektů podpořených z Evropského sociálního fondu.

Projekty realizované v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (Opatření 2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí – oblast zaměstnanost) byly v roce 2007 zaměřené na oblast řešení problémů romské komunity. Ve druhé výzvě byly podpořeny 2 projekty přímo zaměřené na příslušníky romské menšiny a 2 projekty, v nichž byli Romové jednou z cílových skupin. Celkem bylo v této výzvě podpořeno 16 projektů.

Tabulka č. 12

Projekty realizované v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů - Opatření 2.1

UCHAZEČ	DOTACE	PROJEKT
Projekty přímo zaměřené na romskou komunitu		

Technické služby města Vsetína	3 507 964 Kč	Pracovní šance
IQ Roma Servis	3 915 372 Kč	Můj život = moje volba; program pro novou perspektivu mladé romské generace“
Projekty částečně zaměřené na romskou komunitu		
Začít spolu	1 507 356 Kč	Příležitost.“
Spolkový dům v Jablonci nad Nisou	1 929 220 Kč	Otevřené dveře.“

V rámci **Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů – Opatření 1.1 Podpora aktivní politiky zaměstnanosti** je od října 2006 do června 2008 realizován projekt **Římskokatolické fary v Toužimi** „Centrum práce“. Projekt probíhá v Karlovarském kraji ve městech Toužim, Teplá, Bečov, Žlutice, Bochov a jejich okolí. Projekt je určen pro asi 250 dlouhodobě nezaměstnaných osob, převážně romského původu. Aktiviny projektu zahrnují motivační kurzy, rekvalifikace v oborech kuchař, číšník, recepční a pokojská a následnou pomoc při zprostředkování práce. Projekt byl podpořen částkou asi **6 mil. Kč**.

V rámci Opatření 1.1 OP RLZ Podpora aktivní politiky zaměstnanosti probíhá obci Valeč na Toužimsku projekt „Regionální vzdělávací a informační středisko – Vladař“, který byl podpořen částkou **3 700 000 Kč**. Cílovou skupinu projektu tvoří asi z 1/3 nezaměstnaní Romové.

INICIATIVA SPOLEČENSTVÍ EQUAL

V rámci programu **Iniciativy Společenství EQUAL** pokračovala realizace dvou projektů zaměřených na integraci dlouhodobě nezaměstnaných Romů na trh práce. Oba projekty byly zahájeny již v roce 2005. Celková doba realizace je čtyři roky.

Drom, romské středisko, o.p.s. v Brně realizuje projekt rozvojového partnerství „**Mikrobus**“. Cílem projektu je vytvoření dynamického systému vedoucího ke zlepšení zaměstnatelnosti, který zahrnuje vytvoření pracovní agentury ve čtyřech krajích ČR, internetovou databázi uchazečů o zaměstnání, databázi zaměstnavatelů a vyškolení týmu personalistů. Partnery projektu jsou romské organizace o.s. Liga (Bruntál), o.s. Romano Jasnica (Ústí nad Labem - Trmice) a o.s. Společenství Romů na Moravě (Jesenicko, Frýdek-Místek, Šternberk a Hodonín). Projekt je zahrnut do nadnárodní spolupráce, která je nedílnou součástí Iniciativy Společenství EQUAL. V lednu 2006 byla započata práce na realizaci jak národního projektu Mikrobus, tak nadnárodního projektu European Specificity.

Projekt **Mikrobus** je pokusem o vytvoření nástrojů zlepšení zaměstnatelnosti osob znevýhodněných na trhu práce. Základní cílovou skupinou projektu jsou převážně Romové, u kterých se často sdružuje více znevýhodňujících faktorů, jako dlouhodobá nezaměstnanost, nízká vzdělanost a už sama etnicita. Dalšími cílovými skupinami jsou potenciální zaměstnavatelé a v neposlední řadě také širší veřejnost, ve které jsou zahrnuty také organizace a instituce pracující se základní cílovou skupinou jako úřady práce, samospráva a státní správa.

Nadnárodní projekt **European Specificity** je založen na mezinárodním partnerství, které slouží k výměně informací, zkušeností, metod, praxí a rozmanitých výsledků získaných při realizaci národních projektů. Mezinárodním partnerem projektu European Specificity je

francouzská agentura Infrep se svým projektem Kalo Dant. Informace o nadnárodní spolupráci viz www.eurospecificity.eu. Projekt byl podpořen částkou **15 460 849 Kč**.

Brněnský IQ Roma Servis, o.s. realizuje projekt „*Partnerství pro úspěch Romů na trhu práce*.“ Cílem projektu je zvýšit motivaci a profesní kvalifikaci nezaměstnaných Romů a asistovat jim při jejich pracovním umístění. Zlepšením sociální úrovně a celkového společenského začlenění Romů, chce projekt přispět k formování tolerantního prostředí bez předsudků, kde je jednotlivec posuzován především na základě individuálních kvalit a dovedností, a nikoliv na základě domnělých charakteristik, přisuzovaných určité etnické nebo sociální skupině. Partnery projektu je dvanáct, převážně brněnských organizací, včetně škol, komunitních center, nízkoprahového klubu a školících organizací. Projekt byl podpořen částkou **28 465 773 Kč**.

Monitoring

Statistické údaje týkající se nezaměstnanosti a efektivity nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti jsou sledovány indiferentně k etnické příslušnosti. MPSV v současné době nevede oddělené statistiky o romských uchazečích o zaměstnání, Romech znevýhodněných na trhu práce z důvodu nízké kvalifikace nebo počtu romských absolventů rekvalifikací, které by umožňovaly sledovat indikátory pro prioritní oblast zaměstnanosti.

d. ZDRAVÍ

Usnesením ze dne 11. 4. 2007 č. 355 uložila vláda České republiky ministři zdravotnictví i nadále naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze včetně věcných doporučení zahrnutých ve Zprávě o naplňování Dekády romské inkluze 2005 – 2015 v roce 2007. V rámci Akčního plánu v části vzdělávání jde o naplňování níže uvedeného úkolu:

1. implementovat program „zdravotního sociálního pracovníka“ na krajích a obcích.

K úkolu je definován indikátor měřitelnosti. Jedná se o následující statistické údaje a indikátory:

1. počet klientů zdravotně sociálních pomocníků.

1. Implementovat program „zdravotního sociálního pomocníka“
--

Průběžně plněno

V únoru 2005 Ministerstvo zdravotnictví předložilo vládě materiál nazvaný „*Návrh na pomoc romské komunitě prostřednictvím zdravotně sociálních pomocníků*“, který obsahuje doporučení, aby byla funkce zdravotně sociálního pomocníka pro Romy ohrožené sociální exkluzí pilotně vyzkoušena nestátní neziskovou organizací. Vláda usnesením z 23. února 2005 č. 219 vzala tento návrh na vědomí.

Drom, romské středisko od 2. 9. 2005 do května 2007 realizovalo projekt „*Zdravotně sociální pomocníci ve vyloučených lokalitách (SASTIPEN ČR)*“. Projekt byl financován z Opatření 2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální

exkluzí – oblast sociálních služeb OP RLZ. Drom společně s Ministerstvem zdravotnictví vytvořil metodiku fungování zdravotně sociálního pomocníka, definoval jeho pracovní náplň a systém vzdělávání. Role pomocníků spočívá v aktivním vyhledávání osob či skupin, u nichž hrozí ohrožení zdraví, ať už v důsledku rizikového chování, nedostatku informací či nedostupností zdravotní péče apod. Jejich práce se zaměřuje zejména na péči o těhotné ženy a matky po porodu, děti, mladé lidi, hygienické podmínky v domácnostech a zlepšení komunikace mezi rodiči a lékaři a zdravotníky. Ministerstvo zdravotnictví se podílelo na realizaci projektu jeho vyhodnocováním společně s organizací Drom a zastoupením expertů v národní a nadnárodní pracovní skupině projektu. Projekt byl podpořen celkovou částkou **10 802 620 Kč**.

Projekt byl realizován v 7 krajích ČR. Cílem projektu bylo vytvoření a otestování sítě zdravotních sociálních pomocníků pro Romy ohrožené sociální exkluzí zejména v oblasti zdraví.

Činnost zdravotně sociálních pomocníků byla zahájena v lednu 2006 a v rámci projektu bude ukončena v květnu 2007. Za tímto účelem bylo vytvořeno **18 pracovních míst na plný pracovní úvazek**. Zhodnocení projektu bude k dispozici vládě do 30.6.2008.

Ministerstvo nemá kompetence k tomu, aby zřídilo trvalá místa zdravotně soc. pomocníků jako zaměstnanců krajů nebo jiných institucí. Takové funkční místo v organizační struktuře krajského úřadu, obdobné jako je např. romský pedagogický asistent, by mohlo být zřízeno jedinečně změnou zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, který je nejspíše v kompetenci Ministerstva vnitra. Příslušnému kompetentnímu ministerstvu může MZdr dát podnět k novele s potřebnými podklady, ale nemůže nic zajistit.

V listopadu 2007 byl zahájen projekt Sastipen „Zdraví a romská komunita – analýza situace v Evropě“, který je financován z Evropské unie v rámci programu „Veřejné zdraví“. Projekt realizuje v 7 evropských zemích španělská nezisková organizace FSG (Fundación Secretariado Gitano), která v České republice tvoří partnerství s Kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity a o.s. Vzájemné soužití. Základním cílem projektu je analyzovat zdravotní situaci romské populace a následně navrhnout specifické strategie v oblasti zdraví a činnosti pro tuto cílovou skupinu obyvatel. Analýza by měla napomoci při zmírňování nerovností v oblasti zdravotní péče a při navrhování individuálních postupů.

NAPLŇOVÁNÍ PRŮŘEZOVÝCH TÉMAT DEKÁDY

Kromě základních priorit, v jejichž rámci jsou definovány úkoly akčního plánu (vzdělání, zaměstnanost, bydlení a zdraví), si zúčastněné země Dekády vytyčily tři průřezová témata, která se prolínají napříč čtyřmi výše uvedenými prioritami. Jedná se o následující témata:

1. boj s diskriminací;
2. rovné příležitosti žen a mužů a
3. sociální soudržnost.

a. BOJ S DISKRIMINACÍ

1. Antidiskriminační zákon

Česká republika od roku 2002 připravuje právní normu poskytující komplexní ochranu před diskriminací. Návrh zákona o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o rovném zacházení (antidiskriminační zákon) a návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím antidiskriminačního zákona schválila vláda dne 1. prosince 2004 a předložila jej Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. V listopadu 2005 byl návrh zákona schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a v lednu 2006 postoupen k projednání v Senátu, ten však návrh zamítl. Poslanecká sněmovna o návrhu opětovně hlasovala dne 23. května 2006, pro bylo 83 poslanců, proti 45. Zákon tak nezískal potřebných 101 hlasů. Předložení návrhu antidiskriminačního zákona bylo znovu uloženo místopředsedovi vlády a ministru spravedlnosti usnesením vlády ze dne 16. srpna 2006 č. 944 ke Zprávě o stavu přidělování gescí a plnění legislativních závazků, vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii za II. čtvrtletí 2006.

V roce 2007 pokračoval proces přijímání antidiskriminačního zákona. Ten byl v červenci 2007 předložen Poslanecké sněmovně k projednání. Poslanecká sněmovna projednávala návrh ve druhé polovině roku 2007 jako sněmovní tisk č. 253. Poslanecká sněmovna vyslovila s návrhem souhlas v březnu 2008, Senát jej schválil 24. dubna 2008.

Nutno podotknout, že současná podoba návrhu antidiskriminačního zákona doznala od jeho prvních návrhů³ značných změn. Nynější podoba zákona je považována za verzi tzv. minimalistickou – byl omezen okruh diskriminačních důvodů (na základních šest dle příslušných směrnic EU, navíc byla zařazena pouze národnost),⁴ Z návrhu byla vypuštěna povinnost veřejného ochránce práv zajišťovat mediaci jako způsob smírného řešení sporů a konečně, návrh neumožňuje nevládním organizacím podávat tzv. žaloby ve veřejném zájmu (*actio popularis*). Z těchto důvodů je návrh antidiskriminačního zákona, zejména z řad nevládních organizací, podroben kritice. Nicméně i přesto většina z nich jeho přijetí podporuje i v současné minimalistické verzi, neboť se stane základem antidiskriminační ochrany, jíž bude v případě potřeby v budoucnu možné rozšiřovat.

2. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) ve věci D.H. a ostatní proti České republice

Dne 13. listopadu 2007 byl vydán rozsudek velkého senátu ve věci stížnosti romských dětí na diskriminační zařazování do zvláštních škol (*D. H. a ostatní proti České republice*).⁵ Stěžovatelé zejména tvrdili, že byli vystaveni diskriminaci při výkonu svého práva na vzdělání z důvodu jejich rasy a etnického původu. Na rozdíl od rozsudku vydaného „malým“ senátem složeném ze sedmi soudců, ve kterém bylo rozhodnuto poměrem šesti hlasů proti jednomu, že nedošlo k porušení článku 14 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1, velký senát ve složení 17 soudců rozhodl v poměru třináct hlasů ku čtyřem, že v projednávaném případě u každého ze stěžovatelů k porušení článku 14 Evropské úmluvy o lidských právech ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 došlo.

Ze skutkových okolností projednávaného případu vyplývá, že proces přijímání romských dětí do škol nebyl doplněn o záruky, které by zajistily, že stát při uplatnění své diskreční pravomoci v oblasti vzdělávání přihlédne ke zvláštním potřebám těchto dětí

³ První návrh antidiskriminačního zákona byl minulou vládou schválen v roce 2004.

⁴ pohlaví, rasa, zdravotní postižení, sexuální orientace, víra a náboženské přesvědčení a věk

⁵ Stěžovatelé namítali porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1, který zaručuje právo na vzdělání

plynoucím z jejich znevýhodněného postavení. Výsledkem tohoto procesu navíc bylo, že stěžovatelé byli zařazeni do škol pro děti s mentálním postižením, jejichž učební osnovy byly nižší úrovně než na běžných školách, a kde byli stěžovatelé izolováni od žáků z většinové populace. V důsledku toho se jim dostalo vzdělání, které ještě zhoršilo jejich obtíže a ohrozilo jejich následný osobní rozvoj, místo aby jim pomohlo řešit jejich skutečné problémy, začlenit se do běžných škol a rozvinout dovednosti, jež by usnadnily jejich život mezi většinovým obyvatelstvem. Vláda sama nepřímou přiznala, že pracovní příležitosti žáků, kteří navštěvovali zvláštní školy, jsou omezenější. Za těchto okolností ESLP sice uznal úsilí, které české orgány vynaložily na zajištění vzdělání romským dětem, zároveň však není přesvědčen o tom, že by rozdíl v zacházení mezi romskými a ostatními dětmi byl objektivně a rozumně zdůvodněn a že by mezi použitými prostředky a sledovaným cílem existoval vztah přiměřenosti. V této souvislosti se zájmem poznamenal, že nová právní úprava zvláštní školy zrušila a obsahuje ustanovení o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami včetně sociálně znevýhodněných dětí v rámci základních škol. Jelikož bylo prokázáno, že uplatňování příslušných právních předpisů mělo v rozhodné době nepřiměřeně škodlivý dopad na romskou komunitu, ESLP dospěl k názoru, že tomuto diskriminačnímu zacházení museli být nutně vystaveni i stěžovatelé coby příslušníci této komunity.⁶

V reakci na rozhodnutí ESLP hodlá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpřesnit vymezení tzv. sociálního znevýhodnění a zajistit spolupráci školského poradenského zařízení s orgánem sociálně právní ochrany dětí při jeho zjišťování.

Rozsudek velkého senátu ve věci D.H. a ostatní proti České republice přivítaly především nevládní organizace, které se otázkou (ne)rovného přístupu ke vzdělání zvláště romských dětí dlouhodobě zabývají.⁷

b. ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ

„Ministerstvo práce a sociálních věcí je usnesením vlády ze dne 7. ledna 1998 č. 6 pověřeno koordinací vnitrostátní politiky týkající se postavení žen ve společnosti. MPSV jako národní koordinátor politiky rovných příležitostí žen a mužů vede ostatní ministerstva k tomu, aby v rámci své věcné politiky systematicky, cíleně a efektivně přispívala k rozvoji rovných příležitostí mužů a žen. Podle usnesení vlády ze dne 9. května 2001 č. 456 bylo od 1. ledna 2002 zřízeno v každém resortu pracovní místo pro zaměstnance (tzv. „gender focal point“), který se věnuje agendě rovných příležitostí pro muže a ženy.

Vláda jako svůj poradní orgán zřídila usnesením ze dne 10. října 2001 č. 1033 Radu vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Rada připravuje návrhy směřující k prosazování a dosažení rovných příležitostí pro ženy a muže.

Požadavek naplňovat ústavní zásadu rovnosti mužů a žen zasahuje do všech oblastí společenského života a za jeho prosazení při výkonu státní správy odpovídají vládě v rámci svých věcných působností jednotlivá ministerstva. Řídí se přitom národním akčním plánem

⁶ Neoficiální český překlad rozsudku velkého senátu viz:

<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=390&d=201083>. Originál v anglickém znění:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=21&portal=hbkm&action=html&highlight=D.H.&sessionId=6135393&skin=hudoc-en>.

⁷ Např. Liga lidských práv a IQ Roma servis. Liga lidských práv popsala současný stav základního vzdělávání romských dětí ve svém systémovém doporučení, viz zde: http://www.llp.cz/files/file/segregovane_skolstvi.pdf.

„Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“ schváleným usnesením vlády ze dne 8. dubna 1998 č. 236. Tento programový dokument obsahuje cca 40 opatření, jejichž plnění vláda každoročně vyhodnocuje a aktualizuje uvedená opatření. Opatření 1.8. „Priorit“ ukládá všem ministerstvům podřizovat koncepční, rozhodovací a vyhodnocovací procesy ve všech fázích jejich přípravy a provádění hledisku rovnosti příležitostí mužů a žen. Toto se vztahuje v plné míře i na Dekádu romské inkluze 2005–2015.

Usnesením vlády ze dne 11. června 2007 č. 638. byla na funkci předsedkyně Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů jmenována MUDr. Džamila Stehlíková, ministryně vlády ČR, která je zároveň předsedkyní Rady vlády pro záležitosti romských komunit. Ze svého titulu tak může provázet činnosti obou poradních orgánů vlády.

Romské ženy jsou vystaveny tradičním případům genderové diskriminace v přístupu k zaměstnání, a tím se (v kumulaci s dalšími druhy diskriminace v přístupu k zaměstnání) jejich situace ještě zhoršuje. Koncepce romské integrace reflektuje princip rovných příležitostí žen a mužů ve všech prioritních oblastech, které vytyčuje. V roce 2006 byla založena Pracovní skupina romských žen Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, která aktivně rozvíjela svoje aktivity i v roce 2007. Pracovní skupina romských žen vznikla na základě aktivity účastnic Politického výcviku romských žen, který byl v roce 2006 organizován Athinganoi o.s. a romskou ženskou skupinou Manushe mj. za podpory kanceláře Rady vlády pro záležitosti romských komunit. Pracovní skupina romských žen se mimo jiné v roce 2007 připomínkovala materiál týkající se Agentury pro sociální začleňování.

Aktivity Evropského Roku Rovných příležitostí pro všechny 2007 v ČR

S ohledem na obecné cíle Evropského roku rovných příležitostí 2007(dále jen Evropského roku) - právo, zastoupení, uznání, respekt -, který byl vyhlášen rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 771/2006/ES, pověřila vláda České republiky Usnesením vlády ze dne 12.7. 2006 č. 864 zintenzívnit aktivity v oblasti lidských práv s cílem zvýšit informovanost a povědomí společnosti o právu na rovné zacházení, podnítit diskuzi a zvýšit zapojení znevýhodněných skupin a vyzvednout pojmy jako rozmanitost a rovnost a zajistit podporu soudržnější společnosti.

Cíle Evropského roku v České republice byly odvozeny od obecných cílů Evropského roku a byly konkretizovány do úkolů: informovat občany o jejich právu nebýt diskriminován, podporovat rovné příležitosti příslušníků znevýhodněných skupin ve všech oblastech společenského života a ukázat, jak kulturní rozmanitost může být pro českou společnost přínosem. Jako koncepční základ pro implementaci Evropského roku byl Evropského roku byl vypracován dokument „Národní strategie České republiky pro Evropský rok rovných příležitostí pro všechny (2007) – směrem ke spravedlivé společnosti“ a priority Evropského roku (dále jen Národní strategie). Tento dokument usiluje o vyvážené zohledňování všech diskriminačních důvodů tak, jak je upravuje článek 13 Smlouvy o založení Evropského společenství, klade důraz na gender mainstreaming a vícenásobnou diskriminaci.

S ohledem na obecné cíle Evropského roku byly stanoveny prioritní oblasti pro realizaci Evropského roku v ČR:

A) Prezentace Evropského roku v České republice, tj. realizace aktivit, které zvýší povědomí a informovanost o Evropském roku, jeho cílech a národních prioritách;

B) Prohloubení poznání a informovanosti společnosti o diskriminaci a problémech, se kterými se potýkají skupiny osob zvláště vystavené riziku diskriminace, s důrazem na zmapování tzv. „bílých míst“;

C) Odstraňování bariér vyplývajících z kulturní, sociální a etnické uzavřenosti společnosti a podpora rovných příležitostí pro všechny, tj. realizace informační a vzdělávací kampaní;

D) Odstraňování předsudků vůči Romům a objasňování principu integrace, tj. realizaci aktivit zaměřených na multikulturní výchovu v rámci předškolní, základní a středoškolské výuky, vytvoření didaktických pomocných materiálů, apod.

Národní strategie definovala také národní výzvy týkající se všech diskriminačních důvodů tak, jak je upravuje článek 13 Smlouvy o založení Evropského společenství.

1. Diskriminace na základě pohlaví

- systematické a průběžné převádění existujících právních předpisů do praxe a zavedení postupů pro účelnou realizaci, kontrolu a vymáhání dodržování předpisů;
- zesílení spolupráce mezi státem, sociálními partnery, občanskou společností, politickými stranami, soukromým sektorem a médií za účelem cíleného informování široké veřejnosti o vžitých stereotypch;
- podniknutí kroků ke zlepšení situace především romských žen a dívek, zejména pokud jde o vzdělání, zaměstnání, účast ve veřejném životě, v rozhodovacích procesech.

2. Diskriminace na základě sexuální orientace

- veřejná diskuze k eliminaci převládajících stereotypů týkající se sexuální orientace;
- získávání relevantních informací podporující veřejné diskuze;
- prosazování hlubší spolupráce mezi organizacemi občanské společnosti a státem.

3. Diskriminace na základě rasové příslušnosti nebo etnického původu

- zastavení šíření a vzniku sociálně vyloučených romských lokalit;
- ovlivňování veřejného mínění na lokální úrovni;
- podpora multikulturní výchovy v základních a středních školách a její pomocí zvýšení šance romských dětí vstoupit a udržet se na základních školách.

Monitorování implementace Evropského roku bylo průběžné a probíhalo v rámci jednotlivých projektů tak národním koordinátorem. Pravidelné monitorování, vyhodnocování a informování o průběhu realizace Evropského roku probíhalo také na pravidelných jednáních Fóra pro Evropský rok a v rámci poradních orgánů vlády, v nichž jsou zástupci státní, neziskové sféry, sociální partneři, představitelé znevýhodněných skupin a odborná veřejnost. Monitorování realizace Evropského roku také probíhalo ve spolupráci s Omnimedia public relations, která poskytovala a zpracovávala monitoring tisku, který si vedli také řešitelé podpořených projektů. Komplexní vyhodnocení Evropského roku bylo provedeno v rámci závěrečné konference Evropského roku v Brně, kde bylo konstatováno, že bylo dosaženo stanovených cílů a že byla odstartována řada aktivit, na které se v následujících letech naváže. Evropský rok tak přispěl k navázání užší spolupráce s občanským sektorem a k větší informovanosti široké a odborné veřejnosti, úředníků, médií a dalších o problematice rovných příležitostí pro všechny.

c. SOCIÁLNÍ SOUDRŽNOST

Podepsáním Společného memoranda o sociálním začleňování dne 18. prosince 2003 se Česká republika zavázala k plnění Národního akčního plánu sociálního začleňování na léta 2004-2006. Plán shrnuje nejdůležitější problémy, kterým Česká republika čelí v oblasti chudoby a sociálního vyloučení a zároveň zveřejňuje cíle, úkoly a opatření vedoucí k jejich odstranění. Politiku sociálního začleňování plán promítá do ostatních relevantních oblastí, jako jsou zaměstnanost, sociální ochrana, zdravotní péče, vzdělávání, bydlení, prevence sociálně negativních jevů aj. Plán vychází ze Společných cílů boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení EU, tak jak byly schváleny v prosinci 2000 na zasedání Evropské rady v Nice.

Plán stanovuje široký rámec, v němž se bude nadále politika boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení pohybovat v následujících letech. Základním strategickým dokumentem, který formuluje státní politiku v oblasti romské integrace, je Koncepce romské integrace, která byla poprvé přijata usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599. Čtvrtá aktualizovaná verze koncepce byla vládou schválena usnesením ze dne 9. března 2005 č. 276. Během roku 2007 se v rámci Pracovní skupiny pro otázky spojené s vytvářením Koncepce romské integrace diskutovaly materiály týkající se další aktualizace Koncepce romské integrace.

Pro naplnění cíle integrace romských komunit a získání ekonomické soběstačnosti jejich členů se používají vyrovnávací postupy. Vláda k nim přistupuje s perspektivou dosáhnout cílů s nimi spojovaných do roku 2020. Specifický přístup je zde kombinován s úsilím o přizpůsobení obecných opatření a zdrojů s ohledem na specifické podmínky a potřeby Romů. Z cíle vyrovnávacích postupů vyplývají i vhodné prostředky, jimiž jsou především aktivity vedoucí ke zvýšení vzdělanostní úrovně a profesní kvalifikace. Při vyrovnávacích postupech nejde vláda cestou kvót, které by určovaly počty Romů v určitých zaměstnáních nebo mezi přijatými uchazeči o studium, ale cestou cílené asistence, která umožní těmto osobám překonat znevýhodnění a vyrovnat se s požadavky na ně kladenými.

Jedním z nejdůležitějších vyrovnávacích postupů je program Terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách, který realizuje Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity prostřednictvím samospráv a řada nestátních neziskových organizací od roku 1999. Jeho cílem je přispět k přechodu od poskytování sociálních dávek k sociální pomoci s důrazem na práci s klienty přímo v romské komunitě.

Dne 1. ledna 2007 vstoupil v účinnost zákon o sociálních službách (č. 108/2006 Sb.), který legislativně upravuje všechny typy sociálních služeb, včetně terénních programů, do kterých patří také terénní sociální práce. Návrh vymezuje terénní programy, jako terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Mimo jiné se jedná i o osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života.

D. VÝDAJE NA PROGRAM V ROCE 2007

Náklady na koordinaci programu Dekáda romské inkluze 2005 – 2015 kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity činily v roce 2007 ze státního rozpočtu

150 330 Kč. Náklady tvořily mzdové a administrativní náklady. Podrobný přehled výdajů na koordinaci programu v roce 2007 je uveden v příloze č. 2.

Dekáda nedisponuje zvláště vyčleněnými finančními prostředky. Stejně jako v minulých letech je financována z již existujících rozpočtů jednotlivých resortů odpovědných za realizaci Akčního plánu a Evropského sociálního fondu.

E. ZAPOJENÍ ROMŮ DO DEKÁDY

Způsob a míra zapojení Romů do Dekády je mezinárodně diskutovanou otázkou. Romové jsou především cílovou skupinou uživatelů, konkrétním výstupem Dekády by tedy mělo být zlepšení jejich sociálního statutu. Mnohé projekty podpořené z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu, na nichž participují romské organizace nebo romští zaměstnanci tzv. pro-romských organizací, naznačují vzestupnou tendenci jak v objemu finanční podpory, tak v efektivitě sociálního začleňování Romů na místní úrovni. Tyto snahy jsou však převážně vedeny nestátními neziskovými organizacemi. Je žádoucí, aby v budoucnu zesílilo zapojení místních samospráv a jimi řízených organizací do realizace projektů podpořených z ESF.

Účast Romů v koordinačních a řídicích mechanismech je zajištěna prostřednictvím romských členů v Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity, Výboru Dekády a Pracovní skupiny romských žen. V roce 2007 místní neziskové organizace společně s neziskovými organizacemi dalších členských států Dekády ve spolupráci s Open Society Institute a Světovou bankou představily tzv. DecadeWatch - nezávislý monitoring vládních vstupů.

V roce 2007 se Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity zaměřovala na přípravu vytvoření komplexního programu Agentury sociálního začleňování, jejíž návrh projednávala se zástupci Romů prostřednictvím Rady vlády ČR pro záležitosti romských komunit a odborných seminářů. Od roku 2008 bude v rámci úřadu ministryně vlády pro lidská práva a národnostní menšiny Agentura pilotně působit na základě usnesení vlády ze dne 23. ledna 2008 č. 85.

Je zřejmé, že Dekáda se nemůže opírat pouze o aktivity vykonávané státní správou. Nositeli programu a realizátory jeho cílů na lokální úrovni jsou především místní samosprávy, místní nestátní neziskové organizace a školy. Představitelé relevantních resortů a nestátních neziskových organizací pravidelně komunikují s romskými členy v Radě vlády a Výboru Dekády.

F. ZAPOJENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV DO DEKÁDY

Důležitým prvkem, na který upozorňují členské státy Dekády romské inkluze 2005 – 2015 a Evropská komise, je zapojení místních samospráv do řešení integrace členů romských komunit.

Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity navázala v roce 2007 úzkou spolupráci se Svazem měst a obcí (dále jen SMO), který reprezentuje 75% obyvatel žijících v obcích ČR. Zástupci SMO se podíleli na veřejném projednávání konceptu Agentury pro sociální začleňování a SMO má i zastoupení v Monitorovacím výboru Agentury..

SMO se zapojil i do výběru pilotních lokalit Agentury, který probíhal od srpna do října 2007. Při výběru byl kladen důraz na předchozí snahy města integrovat sociálně

vyložené Romy, dosavadní vypracované a realizované integrační strategie a v neposlední řadě i na ochotu místní samosprávy spolupracovat s agenturou při jejich prosazování.

Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (Agentura)

Vláda České republiky se ve svém programovém prohlášení zavázala vytvořit agenturu, která bude zajišťovat komplexní služby při předcházení sociálnímu vyloučení a jeho odstraňování v sociálně vyloučených romských lokalitách a zefektivní čerpání finančních prostředků z EU v oblasti aktivit zaměřených na integraci sociálně vyloučených Romů do společnosti. Cílem plánované agentury je využít jedinečné příležitosti, kterou nové programovací období čerpání ze Strukturálních fondů EU v letech 2007 – 2013 nabízí a vytvořit nezbytné personální a institucionální zázemí pro realizaci programů a projektů, které zásadně zlepší sociálně ekonomické podmínky Romů, zvýší jejich životní úroveň a zlepší jejich přístup na pracovní trh a k hlavnímu proudu vzdělání.

Vláda se rozhodla pro vytvoření komplexního nástroje sociálního začleňování na lokální úrovni, neboť věří, že pomocí integrace Romů v oblasti vzdělání, zaměstnanosti a bydlení se podaří zastavit proces vytváření sociálně vyloučených romských lokalit a jejich obyvatelé se budou moci plně zapojit do života společnosti.

Prohlubující sociální vyloučení příslušníků romských komunit vyvolává naléhavou potřebu komplexních řešení šitých na míru lokálním podmínkám. Jako reálný model se jeví pilotní ověření a následné vytvoření agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách, která bude podporovat „síťování“ a vytváření partnerství lokálních institucí, které mají, nebo mohou mít bezprostřední vliv na životní strategie a motivace obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit (obce, školy, nestátní neziskové organizace, soukromé subjekty a další instituce).

Mnohé obce, nestátní neziskové organizace, poskytovatelé sociálních služeb a školy, které přichází do styku s obyvateli sociálně vyloučených lokalit, mají malou schopnost kapacitu využívat finanční pomoc ze SF a národních dotačních prostředků. Tento trend naznačuje i *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* (Gabal, MPSV, 2006). Přitom zlepšení sociálně ekonomických podmínek sociálně vyloučených Romů a jejich přístupu ke vzdělání hlavního proudu a tedy i jejich budoucí uplatnění na pracovním trhu je přímo závislé na přímé intervenci těchto organizací na místní úrovni.

Zpráva o stavu romských komunit přijímána každoročně vládou ČR již několik let poukazuje na hrozivě se prohlubující sociální vyloučení příslušníků romských komunit, na jejich řízené či spontánní vystěhovávání do sociálně i prostorově vyloučených lokalit, a volá po komplexním řešení této situace, šitém na míru lokálním podmínkám. Vláda České republiky řešení sociálního vyloučení Romů považuje za prioritní a ve svém programovém prohlášení se zavázala k: „přípravě komplexního programu umožňujícího integraci Romů a zabraňujícího sklonu k jejich sociálnímu vylučování,“ a k: „vytvoření nástroje k zajišťování komplexních služeb při předcházení sociálnímu vyloučení na lokální úrovni.“⁸

Vhodnou odpovědí na vzniklou potřebu se jeví **pilotní ověření a následné vytvoření Agentury pro sociální začleňování**. Svůj základní cíl bude agentura naplňovat prostřednictvím asistence při vytváření lokálních partnerství, asistence při tvorbě místních komplexních strategií cílených na eliminaci sociálně vyloučených romských lokalit, asistence

⁸ Programové prohlášení vlády, kapitola Právní stát, bezpečnost, veřejná kontrola, protikorupční opatření a lidská práva, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20840>

při realizaci těchto strategií, prostřednictvím výměny dobré praxe a pomocí národních a evropských dotačních programů. Pracovníci Agentury budou rovněž poskytovat metodickou podporu a pomoc všem lokálním partnerům při tvorbě a realizaci projektů naplňujících lokální strategie. V neposlední řadě bude Agentura přenášet informace získané z lokální úrovně na úroveň národní. Získané informace se stanou základem pro systémová řešení v této oblasti.

Agentura tak fakticky bude posilovat, metodicky zastřešovat a koordinovat činnost partnerů ve vyloučených lokalitách v oblasti poskytování sociálních služeb a programů na podporu zaměstnanosti, vzdělání a rozvoje sociálního bydlení aj., kdy jednotlivé lokální instituce budou na základě definování potřeb obyvatel sociálně vyloučené lokality specificky profilovat oblast své činnosti. Kromě zlepšení situace ve vybraných lokalitách bude výstupem pilotní fáze agentury také návrh plošné realizace a finalizace metody použitelné ve všech lokalitách, které o služby agentury projeví zájem.

Agentura bude do konce roku 2009 působit ve 12 lokalitách. Ty jsou vybrány tak, aby tvořily průřezový vzorek různých typů obcí a sociálně vyloučených lokalit, které se v nich nachází. Vybranými lokalitami jsou: Brno, Břeclav, Holešov, Přerov, Slezská Ostrava, Jesenicko, Roudnice nad Labem, Ústí nad Labem, Most, Cheb, Broumov, Šluknovsko.

III. ZÁVĚR

A. VĚCNÁ DOPORUČENÍ

a. MONITORING

Realizace Dekády v roce 2007 byla na národní úrovni i nadále charakterizována především absencí monitorovacích opatření a konkrétních metod sběru dat, které by umožňovaly sledovat naplňování cílů programu definovaných v Akčním plánu a měřit jeho dopad na sociálně vyloučené romské komunity.

U většiny úkolů, které měly být plněny v roce 2007, chybí jak statistická data, tak i kvalitativní evaluace a není tedy možno v zásadě říci, nakolik byly plněny a jaká byla jejich efektivita. Statistiky v podobě, v jaké korespondují s indikátory měřitelnosti pro jednotlivé cíle, v současné době není možno shromažďovat. V některých případech jsou sbírány pouze statistiky vycházející z nepřímých indikátorů (např. u programů MMR na podporu výstavby podporovaných bytů počet samospráv zapojených do těchto programů), které však nevypovídají nic o tom, zda a jaký kvalitativní dopad mají opatření na sociálně vyloučené Romy.

Jednotlivá ministerstva vidí jako hlavní překážku v zajištění efektivního monitoringu fakt, že není možno přesně definovat některé pojmy, o něž se indikátory měřitelnosti opírají: např. Rom, romská rodina; romská komunita; není ani jasné, v jaké míře jsou romské děti zastoupeny mezi skupinou dětí ze sociálně znevýhodňujícího prostředí, o kterou se opírají některé indikátory v oblasti vzdělání. Jako další z překážek ministerstva vidí také omezený vliv, který mají na instituce na lokální úrovni.

Po třech letech existence programu je zjevné, že jednotlivé resorty nejsou schopny efektivně hodnotit plnění cílů Akčního plánu. Kancelář Rady vlády ČR pro

záležitosti romské komunity proto navrhuje vést v Radě vlády ČR pro záležitosti romských komunit a ve Výboru Dekády meziresortní diskusi, která by vedla k vyjasnění některých sporných indikátorů a pomohla nalézt taková monitorovací opatření, která by každoročně umožnila zhodnotit dopad programu na cílovou skupinu (při využití kvantitativní i kvalitativní metodologie). Při této diskusi by se mělo vycházet z připravovaných výsledků mezinárodní Pracovní skupiny pro indikátory při Řídícím výboru pro Dekádu.

i. Priorita vzdělání

V oblasti vzdělání je zcela zřejmé, že stávající pojmosloví uvedené v legislativě (děti, žáci a studenti se sociálním znevýhodněním) neodpovídá stávajícím potřebám a zužuje množinu romských dětí se specifickými potřebami.

Navrhuje se, aby Ministerstvo *školství, mládeže a tělovýchovy*:

- zvážilo zavedení nového pojmosloví pro definování romských dětí, žáků a studentů, resp. osob se specifickými potřebami. Doporučujeme pro tento krok využít poznatků ze zahraničí, kde pojem „sociální znevýhodnění“ není zaveden;

Pozn.: Vzhledem k výše uvedené výhradě je v následujícím textu sice používán termín „děti, žáci a studenti se sociálním znevýhodněním“, ale ve významu „romské děti, žáci a studenti“.

- prostřednictvím svých přímo řízených organizací každoročně sledovalo podmínky, průběh a výsledky vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním zejména z romské komunity včetně způsobu, jímž se školy snaží vyrovnávat jejich znevýhodnění a zohlednit jejich vzdělávací potřeby a možnosti (v souladu s § 2 (písmeno b) a § 16 školského zákona);

- navrhlo opatření, které omezí zřizování přípravných tříd základní školy při školách, které vzdělávají děti podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením;

- navrhlo legislativní opatření, které umožní rozšířit možnosti zřizování přípravných tříd základní školy popřípadě zřizování obdobných tříd např. nestátními neziskovými organizacemi;

- každoročně provádělo nezávislou analýzu efektivnosti dotačních programů MŠMT vztahujících se k romské komunitě

- předložilo závěrečnou nezávislou analýzu efektivity systémového projektu Střediska integrace menšin (SIM);

- spolupracovalo s Agenturou pro sociální začleňování v romských sociálně vyloučených lokalitách při naplňování Koncepce včasné péče o děti se sociálním znevýhodněním;

- dále provázalo Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost s Agenturou sociálního začleňování v romských sociálně vyloučených lokalitách;

- každoročně vypracovalo alespoň jednu tématickou zprávu v širším souladu s indikátory měřitelnosti cílů Akčního plánu Dekády po celou dobu trvání Dekády do roku 2015; (např. zadání tématické inspekční činnosti, která by se mohla zaměřit na podmínky, průběh a

výsledky ve vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním, zejména ze sociálně vyloučených romských komunit za období 2005 – 2008);

- zveřejnilo v roce 2008 výsledky Analýzy možností desegregace romských žáků včetně prevence segregace budoucích žáků a zajistilo na základě akčního plánu jejich implementaci do vzdělávacího systému;

- v roce 2008 provedlo ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity revizi financování vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s ohledem na jejich inkluzi do hlavního vzdělávacího proudu;

- v průběhu období 2008 - 2009 na základě zmíněné revize financování vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním s ohledem na jejich inkluzi do hlavního vzdělávacího proudu a ekonomicko-právní studie možných změn ve financování dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním prezentovalo výstupy odborné veřejnosti a navrhnout na základě těchto výsledků pilotní ověřování financování vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním s ohledem na jejich inkluzi do hlavního vzdělávacího proudu;

- sledovalo a vyhodnocovalo naplňování povinnosti škol vyplývajících z § 8 odst 2 písm. c) (podpora školy žákům a studentům, spolupráce s rodiči, vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání) vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, a to zejména vzhledem k romským žákům a žákům ze sociálně znevýhodňujícího prostředí a žákům přecházejícím do 1 ročníku ZŠ z přípravných tříd;

- realizovalo úkoly a doporučení zmíněné v rámci Zprávy o realizaci Konceptu včasné péče, zejména pak

- vytvořilo do roku 2009 standardy kvality včasné péče o děti se sociálním znevýhodněním;

- zpracovalo do roku 2009 metodiku k realizaci Konceptu včasné péče o děti se sociálním znevýhodněním. Při její tvorbě využilo znalostí předškolních pedagogů, metodiků, ale také i lidí z praxe např. z neziskových organizací, kteří mají zkušenosti s praktickou aplikací Konceptu. Na metodice by se měli podílet lidé z různých lokalit, komunit. Měla být doplněná o praktické zkušenosti;

- aplikovalo do roku 2009 mezinárodní nástroje pro hodnocení kvality včasné péče o děti se sociálním znevýhodněním.

..

ii. Priorita bydlení

Ministerstvo pro místní rozvoj i nadále postrádá relevantní kvalitativní informace, z nichž by bylo patrné, kolik z bytů, postavených s pomocí dotace z programů výstavby podporovaných a nájemních bytů, je využíváno sociálně vyloučenými Romy a nakolik je úspěšná sociální práce, která je podmínkou bydlení v takových bytech.

Na základě údajů, které MMR v rámci uvedených programů shromažďuje, bude Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování v romských sociálně vyloučených komunitách a s místními neziskovými organizacemi, krajskými romskými koordinátory, pracovníky obecních úřadů zajišťujícími agendu integrace příslušníků romských komunit a Ministerstvem práce a sociálních věcí

zjišťovat využití programu pro příslušníky romských komunit. Systém sběru dat může být vytvořen například v pracovní skupině složené ze zástupců jmenovaných institucí.

V oblasti bydlení se navrhuje, aby Ministerstvo práce a sociálních věcí:

- v rámci ESF vytvořilo malé programy pro obce na terénní práci, kde realizační období bude 3 – 7 let;
- využilo existující nástroje terénní práce při metodologickém vedení malých obcí;

Dále se v oblasti bydlení navrhuje, aby Ministerstvo pro místní rozvoj:

- navrhlo investiční program použitelný na opravy objektů v sociálně vyloučených romských lokalitách provázaný s programem dostupného bydlení realizovaným ve spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi.

iii. Priorita zaměstnanost

V oblasti zaměstnanosti se navrhuje, aby Ministerstvo práce a sociálních věcí:

- vytvořilo systém hodnocení efektivity projektů financovaných z dotací MPSV a z programů ESF, v nichž jsou Romové cílovou skupinou. Důraz by měl být kladen na měření dopadu projektů na cílovou skupinu;
- získávalo od úřadů práce kvalifikované odhady za uplynulý kalendářní rok (případně i pololetí nebo čtvrtletí) o celkové situaci romských nezaměstnaných, počtu umístěných romských uchazečů o zaměstnání, počtu romských rekvalifikovaných a efektivitě rekvalifikací, počtu romských absolventů profesní přípravy (řemesel) a efektivitě individuálních akčních plánů v případě dlouhodobě nezaměstnaných romských uchazečů, ať již systematicky nebo pilotně ve vybraných lokalitách;
- implementovat závěry analýzy zaměstnanosti Romů realizované ve spolupráci se Světovou bankou;
- prosazovalo koncept tzv. podporovaného zaměstnávání dle standardů Evropské unie v sociálně vyloučených komunitách
- zavádělo a podporovalo ve spolupráci s úřady práce na místní úrovni, Správou služeb zaměstnanosti a Agenturou doprovodné programy při zaměstnávání obtížně zaměstnatelných osob ze sociálně vyloučených lokalit v souladu s vládním doporučením konceptu Agentury.

iv. Priorita zdraví

V oblasti bydlení se navrhuje, aby Ministerstvo zdravotnictví:

- navrhlo udržitelný model fungování sociálně- zdravotního pomocníka použitelný zejména v sociálně vyloučených lokalitách

B. INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ AKTIVITY

i. Informování o Dekádě ve vztahu k romské komunitě, nestátním neziskovým organizacím, krajským úřadům a obcím

Jedním z cílů Dekády je zapojení cílové skupiny do jejího naplňování. Proto je stěžejním úkolem kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity informovat nestátní neziskové organizace, zástupce veřejné správy a zástupce romských komunit o tom, co Dekáda romské inkluze představuje a jaké konkrétní možnosti nabízí na národní i mezinárodní úrovni. Tento úkol je průběžně realizován prostřednictvím aktualizovaných webových stránek Dekády (www.vlada.cz v odkazech na stránkách Rady vlády pro záležitosti romské komunity), mailingového listu neziskových organizací a komunikací zástupců romských neziskových organizací, respektive platformy těchto organizací ve Výboru Dekády, Pracovní skupině romských žen a v Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

ii. Informační kampaň na bourání předsudků a stereotypů

Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity se mimo jiné v roce 2008 zaměří na bourání předsudků a stereotypů vůči romské komunitě a potlačování tzv. anticiganismu. V návaznosti na práci Agentury bude napomáhat při změně veřejného mínění a vytváření veřejné podpory při naplňování strategií eliminace sociálního vyloučení zveřejňováním pozitivních výsledků práce Agentury v lokalitách. Kancelář bude dále navazovat na úspěšné kampaně realizované v členských zemích Dekády. Konkrétně se zaměří na implementaci kampaně Rady Evropy a Evropské komise „A dost! Překonej předsudky, objev Romy“ – mezinárodní kampaň „Dosta“. Kampaň se realizuje zejména v rámci prezentace TV a rádio spotů, školením novinářů, veřejných činitelů a mládeže, realizováním kulturních a společenských aktivit či udělováním cen za tzv. best practice.

B. FINANČNÍ NÁROČNOST PROGRAMU V ROCE 2008

Žádné z ministerstev pověřených naplňováním Akčního plánu Dekády (MŠMT, MPSV, MMR, MZČR) nevypracovalo odhad finančního zajištění realizace programu na rok 2008. Obecně platí, že opatření v rámci Akčního plánu budou financována z prostředků státního rozpočtu a Evropského sociálního fondu.

Detailní odhad nákladů na koordinaci programu v roce 2008 činí **618 300 Kč**. S koordinací Dekády souvisí především náklady na mzdu manažera, školitelů a konzultantů, realizaci seminářů na posílení kapacity místních nevládních neziskových organizací, pořádání konferencí a workshopů, místní a zahraniční cestovné. Podrobný odhad nákladů na Dekádu v roce 2008 je uveden v příloze č. 3 Zprávy.

C. FINANČNÍ NÁROČNOST PROGRAMU V DALŠÍCH LETECH

Finanční náročnost Dekády se bude zvyšovat v roce 2009, který předchází českému předsednictví Dekády romské inkluze v období od 1. července 2010 do 30.června 2011. Rok 2009 se bude mimo jiné zaměřovat na aktualizaci Akčního plánu pro Dekádu romské inkluze formou realizování tematických seminářů s experty zainteresovaných ministerstev a expertů na priority Dekády. Během roku 2009 by se Česká republika měla aktivně zapojit do realizace

protipředsudkové kampaně a realizovat ve spolupráci s partnery z neziskového sektoru semináře, školení a kulturní a společenské aktivity. Mimo jiné je v rámci roku 2009 nutné vytýčit priority pro české předsednictví Dekády včetně koordinace mezinárodních aktivit. Indikativní odhad rozpočtu na rok 2009 uvádí částku 1 386 000 Kč.

Finanční náročnost Dekády romské inkluze v roce 2010 bude přizpůsobena českému předsednictví mezinárodní iniciativy, v rámci kterého je nutné koordinovat a realizovat setkání řídicího výboru pro Dekádu, organizovat mezinárodní workshopy a semináře zaměřené na priority Dekády, tím zajistit výměnu dobrých praxí a zkušeností napříč členskými zeměmi. Indikativní odhad rozpočtu na rok 2009 uvádí částku 2 368 200 Kč.